

A) PODKLADOVÉ INFORMACE PRO ZPRACOVÁNÍ ROZBORU UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ

A1. PODKLADY A KOMENTÁŘE SWOT ANALÝZY TÉMATICKÝCH OKRUHŮ

SPOLUFINACOVÁNO Z PROSTŘEDKŮ EVROPSKÉHO FONDU PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ

www.strukturalni-fondy.cz/iop

1. Horninové prostředí a geologie

GEOLOGICKÁ STAVBA

Na geologické stavbě Ústeckého kraje se podílejí tři základní regionálně geologické jednotky a tři jednotky platformní. Celá severozápadní oblast Ústeckého kraje – Krušné hory podél hranice se SRN a podloží třetihorních pánví i sedimentů české křídové tabule je tvořeno krystalinickými horninami s masívy variských magmatitů patřících ke Krušnohorské oblasti, která na severovýchodě podél tzv. středosaského nasunutí hraničí s regionálně geologickou oblastí lugika, které tvoří stavbu severovýchodní části kraje zhruba od linie Tiské stěny – Ústí nad Labem – Brandýs nad Labem. Základní regionálně geologickou jednotkou tvořící stavbu jihovýchodní části kraje je středočeská oblast, která se stýká s krušnohorskou oblastí podél tzv. litoměřického hlubinného zlomu, jehož průběh, který je zakryt mladšími platformními útvary lze lokalizovat přibližně do linie jižní okraj Doupovských hor a jižní okraj Českého Středohoří. Styky mezi jednotlivými základními regionálně geologickými jednotkami jsou většinou zakryty platformními jednotkami – a to sedimenty České křídové tabule, terciárními sedimenty Severočeské uhelné pánve a vulkanickými horninami vulkanických komplexů Doupovských hor a Českého Středohoří. Vulkanismus Českého středohoří a Doupovských hor je vázán na oherský rift – vulkano-tektonickou zónu, která vznikla jako odezva alpských horotvorných pochodů na tehdy již stabilizované části kontinentu. Mladé vyvěřeliny v Českém středohoří a Doupovských horách náleží k vulkanosedimentárnímu (středohorskému) komplexu. V oblasti křídové pánve jsou hojně rozšířeny kvartérní sedimenty eolického původu – spraše a kvartérní sedimenty systému říčních teras řek Ohře a Labe (akumulace několika terasových úrovní doprovázená štěrkopísky a písky). Z kvartérních sedimentů mají na území Ústeckého kraje největší zastoupení terasy Ohře (v Lounské oblasti) a Labe a Vltava (v Litoměřické oblasti).

Podstatnou část území Ústeckého kraje pokrývá severočeská hnědouhelná pánev, morfologicky se jedná o depresi protaženou ve směru jihozápad - severovýchod. Hlubší podloží pánve tvoří krystalické břidlice krušnohorského krystalinika, teplický křemenný porfyr a svrchnokřídové usazeniny. V jižní části pánve na Podbořansku a Žatecku ještě permokarbonské horniny. K nejstarším terciárním horninám patří kaolinické písky a křemence, které jsou řazeny k starosedelskému souvrství (paleogén). Dalšími terciárními horninami jsou horniny střezovského souvrství (pyroklastické a vulkanické horniny hlavní fáze terciárního vulkanismu. Bezprostředním podložím hnědouhelné sloje je souvrství tvořené světlešedými a pestrými jílovci a různě zrnitými písky. Na podložní horniny nasedá hnědouhelná sloj spodnomiocenního stáří, která je ve střední a ve východní části pánve vyvinuta jako jednotná, “hlavní” uhelná sloj. Západně a jihozápadně od Mostu, v chomutovské, žatecké a pětipeské části se hnědouhelná sloj štěpí do několika uhelných slojí, s jílovitopísčitým meziložím. Rozštěpené uhelné sloje se při okraji pánve spojují opět v jednotnou sloj. V centrální části pánve je v nadloží vyvinuta ještě tzv. “lomská uhelná sloj”, která však nemá hospodářský význam. Nejvyšší uhlí se nachází v centrální části severočeské hnědouhelné pánve.

Inženýrsko-geologická charakteristika území kraje

Území Ústeckého kraje patří mezi oblasti ČR s četnými výskyty svahových pohybů, které zejména v údolí Labe a Ohře jsou limitujícím faktorem pro rozvoj regionu a pro vedení hlavních dopravních tepen. Na území je podle databáze Geofondu ČR registrováno cca 300 dílčích území postižených svahovými pohyby různého typu a stárí. Tuto skutečnost je třeba respektovat a přizpůsobit jí územní rozvoj. Svahové deformace (sesuvy a blokové pohyby) jsou v oblasti Českého středohoří, a labského údolí zvláště, jevem velmi častým s bohatou geologickou minulostí. Jsou výsledkem působení geologických faktorů v příhodně utvářené krajině a jako takové jsou nedílnou součástí geologického vývoje této oblasti. Jejich dopad na rozvoj regionu se však může projevit značně negativně, v mnoha ohledech. Mezi rovněž závažné sesuvné oblasti řadíme vytěžené prostory po těžbě tercierní hnědouhelné sloje. Geologické prostředí tvořené odkrytými, málo zpevněnými jíly, na které nasedají v nejsvrchnější části balvanitá proluvia s jílovitou matricí, je k rozvoji sesuvných deformací primárně poměrně náchylné. Úprava závěrných svahů z předchozích období není v řadě případů kvalitní. Svahy v okolí sesuvů jsou etážované a vykazují známky vážnější rozsáhlejší nestability. V době ukončování těžby malolomových lokalit byly zájmové oblasti zpracovány geotechnicky a po stránce geotechnické aplikace do báňské sféry na nízké odborné úrovni. Konečné závěrné svahy zbytkových jam uzavíraných lomů byly proto navrženy na základě smykových pevností těžbou neatakovaného horninového prostředí. Zahlazování těchto sesuvů se nyní prozatím provádí ze státní dotace na sanaci z tzv. fondu „Sanace a rekultivace následků historické hornické činnosti po těžbě hnědého uhlí v severozápadních Čechách“.

NEROSTNÉ SUROVINY

Ústecký kraj disponuje bohatou surovinovou základnou se zásobami kvalitních palivoenergetických, rudních, nerudních a stavebních nerostných surovin (zejména se jedná o ložiska hnědého uhlí, oxihumolitu, stavebního kamene a štěrkopísků, ložiska kaolínů a bentonitů, ložiska pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu, ložiska cihlářských surovin, vápenické a cementářské suroviny, ostatní nerudní suroviny).

Potenciál rudních ložisek

Jediným bilancovaným ložiskem cínových a wolframových rud a rudy na lithium v oblasti je ložisko Cínovec - jih. Ložisko je surovinovou rezervou pro budoucnost. Dalšími významnými bilancovanými ložisky na fluorit-barytovou surovinu jsou Jílové u Děčína – Sněžník, Moldava a Kovářská. Ostatní ložiska byla přehodnocena a navržena k odpisu zásob (ložisko Fe-rudy Kovářská, ložisko Přísečnice (Fe-rudy), Horní Halže (Fe-rudy) a Hradiště u Verneřova (F-Ba ruda). Těžbu rud na území Ústeckého kraje lze považovat i pro dobu následujících desetiletí za ukončenou.

Hnědé uhlí

V současné době se v oblasti Severočeské hnědouhelné pánve (dále „SHP“) nachází 21 platných dobývacích prostorů pro těžbu hnědého uhlí. Převážná část hnědého uhlí je dobývána v povrchových lomech. V SHP je v provozu celkem 5 povrchových lomů a 1 hlubinný důl. Těžené velkolomy v SHP jsou Tušimice - Libouš (r. 2007 produkce 14 336 tis. tun) a Bílina – Velkolom M. Gorkij (r. 2007 produkce 9 468 tis. tun) jsou ve správě společnosti Severočeské doly, a.s. Zbývající těžené velkolomy Ervěnice - Velkolom ČSA (r. 2007 produkce 5 035 tis. tun), Holešice (r. 2007 produkce 6 265 tis. tun), Vršany (r. 2007 produkce 3 287 tis. tun) a hlubinný důl Dolní Jiřetín – Centrum (r. 2007 produkce 469 tis. tun - pouze 0,9 % těžby v SHP) náleží organizaci Mostecké uhelné společnosti, a.s. Provoz hlubinného dolu Centrum má být zastaven v období kolem roku 2009.

Územní rozvoj povrchových lomů je omezen územně ekologickými limity (dále ÚEL) těžby hnědého uhlí, stanovenými v usneseních vlády ČR č. 331/1991 a č. 444/1991 jako nepřekročitelné hranice, za nimiž nesmí být území narušeno povrchovou těžbou ani výsypkovým hospodářstvím.“

Na ložisku Velkolom Bílina - Maxim Gorkij byly ÚEL nově upraveny usnesením vlády ČR č. 1176 ze dne 10. září 2008. Schválená úprava ÚEL vychází z vyrovnané bilance zásob uhlí pod směřovanými plochami před a za závaznou linií. Tzv. narovnáním těžební fronty Velkolomu Bílina vznikne výrazná úspora těžebních nákladů a zefektivnění těžby. Dále dojde k rozšíření ochranného pásma hygienické ochrany obce Braňany postupným oddálením těžby od obce a tím snížení nepříznivých vlivů na životní prostředí. Zpřesnění ÚEL je ve své podstatě neutrální k bilanci uhlí – princip uhlí za uhlí (resp. s min. přírůstkem zásob). Z hlediska územního může být v budoucnu problémem výrazné přiblížení těžebních aktivit k obcím Mariánské Radčice a Lom u Litvínova.

Součástí tohoto usnesení vlády ČR je zároveň potvrzení platnosti ÚEL na ostatních povrchových lomech a rozhodnutí o přepočtení zásob a odpisu části bilančních zásob převodem do kategorie nebilančních v dobývacím prostoru Bílina, který přesahuje hranici nově vymezených ÚEL.

Pozornost je věnována velkolomu Vršany – Holešice s nejdelší životností, která se předpokládá cca do roku 2052. V rámci dodržení ÚEL těžby hnědého uhlí bude zpřístupněno přeložkou tzv. Hořanského koridoru cca 293 mil. tun vytěžitelných zásob.

Ve srovnání s rokem 1990 došlo ke snížení roční produkce uhlí o cca 35 %, v roce 1990 se zde těžilo 8 významných ložisek povrchovým způsobem a 6 ložisek hlubinným způsobem. Významné utlumované lokality – bývalý velkolom Chabařovice s ukončenou technikou likvidací a od 1. 1. 2004, ve smyslu usnesení vlády ČR č. 395/2003 a č. 1128/2003, lom Ležáky a hlubinný důl Kohinoor, sdružuje netěžební organizace Palivový kombinát Ústí, s.p.

Doposud bylo zrušeno v SHP celkem 22 dobývacích prostorů. V roce 2005 bylo zrušeno výhradní ložisko Chomutov - pilíř z důvodů urbanistických střetů zájmů a zbývající zásoby byly převedeny do ložiska Droužkovice - východ. Dále jsou registrovány návrhy na odpis zásob a vyřazení z evidence zásob ekonomicky nevýznamných a již historickou těžbou dotčených ložisek hnědého uhlí: Oldřichov - Barbora (č. 3078261), Duchcov - Pokrok 2 (č.

3075600), Háj u Duchcova – 1. máj (č. 3078600), Jeníkov u Duchcova - Barbora (č. 3078200) a ložisko Proboštov - Jaroslav (č. 3078400).

Celkově se v SHP nachází 6 667 milionů geologických zásob uhlí. Oproti těmto vysokým stavům geologických zásob hnědého uhlí, jsou však stavy vytěžitelných zásob v SHP nízké. V rámci ÚEL na využívaných ložiskách je k dispozici cca 850 - 860 milionů tun zásob hnědého uhlí (včetně začlenění zásob pod Hořanským koridorem), životnost jednotlivých lomů se pohybuje od 12 do 45 let.

V území SHP je blokováno ÚEL dle vládních usnesení č. 331/91 a 444/91 cca 970 mil. tun dalších zásob hnědého uhlí. Tyto zásoby se váží zejména k Velkolomu ČSA. Využití těchto zásob, které se nacházejí za stanovenými ÚEL, by si však vynutilo likvidaci a přesuny sídel a výrobních ploch v předpolí lomů, radikální zásahy do dopravní a technické infrastruktury, způsobilo by další poškození přírody a krajiny a zhoršení životního prostředí obcí a měst v širokém okolí.

Zásoby uhlí, dosud rozhodujícího energetického zdroje, tak mohou být během několika desetiletí vyčerpány. Je zjevné, že ve střednědobém horizontu se bude těžba hnědého energetického uhlí dále snižovat a je nastolena zásadní otázka, jak a čím budou tyto zdroje nahrazovány. Význam hnědého uhlí bude sice v dlouhodobém horizontu klesat, bude nákladnějším palivem než dosud, nicméně bude představovat stále významný energetický zdroj pro potřeby teplárenství a pro rozvoj ekologizovaných uhelných technologií.

Oxihumolít

Specifickou surovinou spojenou s hnědouhelnou sedimentací je oxihumolít. Tato surovina bude dlouhodobě dobývána v ložisku Duchcov-Václav s možností jejího využití v chemickém průmyslu. Další významné ložisko oxihumolitů je netěžené ložisko Želénky–Červený vrch.

Stavební kámen

V kraji je celkem těženo 16 výhradních ložisek stavebního kameniva (z toho 2 ložiska těžbu v posledním období nevykazovala) a 2 nevýhradní ložiska drceného kameniva (Ludvíkovice a Střimice). Celková roční produkce stavebního kameniva v Ústeckém kraji se pohybuje kolem 1200 – 1500 tis. m³.. V současné době svojí roční produkcí se značným objemem zásob drceného kameniva jsou v Ústeckém kraji hospodářsky významná následující těžená výhradní ložiska: Všechlapy, Měrunice, Císařský, Dobkovičky. Svojí ekonomickou životností zásob je v Ústeckém kraji hospodářsky významných 11 ložisek: Všechlapy, Měrunice, Císařský, Dobkovičky, Chraberce, Kamýk - Trabice, Ústí nad Labem - Mariánská skála, Malé Žernoseky – lom Kubo, Těchlovice , Těchlovice – Jakuby, Dubičná a Soutěsky.

Těžbu drceného kameniva po stránce kvantitativní i kvalitativní na území Ústeckého kraje (konkrétně na území Teplicka, Ústecka a Mostecka) lze považovat za územně stabilizovanou s poměrně vysokou životností, nevyžadující další novou otvírku. To je podmíněno mj. hospodárným dotěžováním zásob na roztěžených ložiscích v rámci platných dobývacích prostorů a chráněných ložiskových území, bez dalších územních nároků.

Problémem je územní nerovnoměrnost rozložení těžby v kraji. Za deficitní oblast je považováno Chomutovsko a Lounsko, jelikož stávající zásoby na dotěžovaných ložiskách stavebního kameniva zde postačí max. na 5-6 let. V rámci potřeby zachování relativně geograficky rovnoměrného rozmístění těžených ložisek v kraji, zde vznikne v brzké budoucnosti tlak za dotěžované zdroje zajistit náhradní.

V řadě případů však uvažované otvírky ložisek drceného kameniva budou konfliktní s ohledem na střety s ochranou přírody a krajiny, neboť většina ložisek a ložiskových prognóz je vázána na vulkanity Českého středohoří. Současně je možno předpokládat že vzhledem ke geologické stavbě oblasti i přilehlých částí Středočeského kraje (deficit stavebního kameniva) se bude pro produkci drceného kameniva z lomů v Českém Středohoří obtížně hledat náhrada.

Za surovinovou rezervu jsou pokládána ložiska Blov – Krásný Dvoreček, Perštejn – Klášterecká Jeseň, ložisko Dětaň – západ s již stanoveným DP, Detaň-sever, Litochovice-Kubačka s DP Litochovice, Jakuby, Bedřichův Světec – Dlouhý vrch, Braňany – Červený vrch, Chvalov, Libouchec – Chvojno s DP Libouchec, Obřice z DP Obřice, Libochovany-jih, Brložec – Dobrná, Mírkov, Řetouň, Lhota pod Pannou, Loučov, a Lochočice – Rovný s DP Lochočice I.

Štěrkopísky

Na území Ústeckého kraje je těženo 8 výhradních a 10 nevýhradních ložisek štěrko-písků. Pokud se týká roční produkce jsou nejvýznamnější těžená výhradní ložiska: Straškov, Račice - Předonín 1 a 2, Lišany 1, Rvenice, Velká Černoc - Želeč a Travčice - Počáply a dále těžená nevýhradní ložiska Chbany – Chudeřín - Roztyly, Počáply - Travčický les - sever, Račiněves – JV, Polerady, Libochovice - Homolská a Nučnický - Travčický les. Z těchto ložisek má mimořádný ekonomický význam jen asi polovina.

Ústecký kraj je plně závislý na saturaci štěrkopískové suroviny z okresů Litoměřice, Louny a částečně z Chomutova, zbývající okresy jsou, pokud se týká štěrkopísku, deficitní. Tento fakt se odráží v intenzifikaci těžby a narůstajícím zájmu o otvírku dalších netěžených ložisek na Lounsku a Litoměřicku. Celková roční těžba štěrkopísků v Ústeckém kraji činí cca 1 740 tis. m³, přičemž cca 750 tis. m³ roční produkce je z nevýhradních ložisek. Tento trend ročního objemu těžby v kraji je dlouhodobě stabilizovaný a představuje cca 20 % z celkové produkce v ČR.

Z vývoje produkce a pohybu zásob na ložiskách štěrkopísků v Ústeckém kraji rovněž vyplývá relativně vysoké procento postupně ukončovaných těžeb z důvodu úbytku vytěžitelných a evidovaných zásob. Z důvodu zamezení deficitu štěrkopískových surovin je třeba zvažovat koncepci zajištění náhradních zdrojů, po ukončení a zahlazení těžby v některých lokalitách (Račiněves, Travčice 1, Počáply - Travčický les, Nučnický - Travčický les - jih, Podluský, Dobříň apod.), při tom kromě kapacitního objemu těžby svou roli hraje kvalitativní hledisko těžené suroviny.

Nejvýznamnější netěžená ložiska štěrkopísků v kraji jsou Nučnický –Travčice s DP Nučnický I., Cítov 2 – Kostomlaty pod Řípem s DP Kostomlaty pod Řípem a DP Kostomlaty pod Řípem 1, dále ložisko Bohušovice nad Ohří, ložiska Kyškovice - Vědomice, Lovosice -

Prosmyky, Podluský – Přestavlký, Podluský - Roudnice, Račice u Štětí – Dobříň, Černěves - Chodouny, Černouček - Jeviněves, Mlékojedy, Velemyšleves, Vysočany, Straškov – Račice, Lišany 3, Velká Černoc 1 a Želetice.

Kaolínové suroviny

Těžba kaolínů je v současné době stabilizována, na území kraje je soustředěna do dvou ložiskových oblastí - na Kadaňsko a na Podbořansko. Tyto oblasti poskytují celostátně významnou surovinovou základnu kaolínů s významnou produkcí v současnosti a s ložiskovým potenciálem pro těžbu v dalších desetiletích. Oblast je z hlediska těžby kaolínů celostátně významným regionem plně srovnatelným s těžbou na Plzeňsku a Karlovarsku. Nejvýznamnější využívaná ložiska kaolínu pro výrobu porcelánu je Krásný Dvůr – Podbořany, kaolínu pro výrobu keramického průmyslu Nepomyšl - Velká a ložisko kaolínu pro keramický a papírenský průmysl Rokle. Nejvýznamnější netěžená ložiska jsou Blšany, Kaštice - Vysoké Třebušice, Nepomyšl - Detaň, Nepomyšl - Dvěrce, Nepomyšl - Velká, Nepomyšl - západ, Detaň - hlubina, Dvěrce, Nepomyšl 3, Vlkaň a Skytaly - Vrbička.

Ložiska keramických nežáruvzdorných a žáruvzdorných jíílů

Nejvýznamnějšími v současnosti těženými ložisky nežáruvzdorných jíílů jsou Tvršice a Líštany. Za rezervní ložiska jsou považována Bílence, Bylany, Dobříčany, Dolní Záhoří, Horní Záhoří, Libočany, Lužec, Nezabylice - Všehrdu, Rohatce a Strkovice. Jediné netěžené ložisko žáruvzdorných jíílů je Zbrašín.

Bentonity

Na území kraje jsou soustředěna nejvýznamnější ložiska bentonitů v ČR. Surovinová základna je situována především do střední a západní části kraje (Mostecko a Chomutovsko-Podbořansko). Za nejvýznamnější ložiska těžby bentonitu v současnosti jsou pokládána ložiska Rokle, Stránce a Braňany – Černý Vrch. Dočasně nevyužívanými ložisky této suroviny jsou Blovy – Krásný Dvůrček (současně ložisko kaolínu a stavebního kamene), Vlkaň, Blšany 2, Nepomyšl – Velká (všechny s kaolinem), Krásný Dvůr – Vysoké Třebušice 1, Krásný Dvůr – Vysoké Třebušice, Krásný Dvůr-Brody, a Krásný Dvůr - Podbořany (s kaolinem a slévárenskými písky), Střimice 1, Nepomyšl, Veliká Ves-Nové Třebčice, Chomutov-Horní Ves, Podbořany – Letov, Obrnice – Vtelno, Pětipsy – Račetice a Liběšice.

Ložiska pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu

V Ústeckém kraji je evidováno 9 ložisek kamene pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu, z toho 4 jsou těžena (Charvatce - Mšené Lázně, Lipová u Šluknova, Lipová u Šluknova 1 a Rožany). Ložiska jsou soustředěna především v okrese Děčín a ve Šluknovském výběžku a přilehlých oblastech. Kromě toho je na Litoměřicku evidováno jedno regionálně významné ložisko kvalitních pískovců Charvatce - Mšené Lázně. Ložiskový potenciál není ve

srovnání s ostatními surovinami velký, je však zajímavý z pohledu surovinových a petrografických typů těžených ložisek. Mezi rezervní ložiska můžeme řadit Fukov 2 - Království, Královka - Harrachov, Krásná Lípa 1, Kunratice, Lobendava, Lobendava - Ječný vrch, Lobendava - Severní, Břvany a Valkeřice.

Cihlářské suroviny

Ústecký kraj disponuje poměrně širokou surovinovou základnou cihlářských surovin, vzhledem k celkové tendenci koncentrovat výrobu do větších provozů, jsou méně významná ložiska v současnosti netěžená nebo mají zastavenou či ukončenou těžbou. Celkově se nepředpokládá výraznější vzestup zájmu o využití dalších ložisek cihlářské suroviny na území Ústeckého kraje. Těžba cihlářských surovin nezpůsobuje natolik závažný dopad na životní prostředí, většina ukončených ložisek se rekultivuje zpětně do zemědělského půdního fondu. V současnosti jsou těženy 3 z celkových 11 výhradních ložisek (Hostomice nad Bílinou, Libochovice a Kryry). Ostatní netěžená výhradní ložiska jsou většinou ložiska se zastavenou nebo ukončenou těžbou, popř. ložiska rezervní (Varnsdorf, Petrohrad – Černčice, Solopysky, Velký Újezd, Velký Újezd - Soběnice, Úpohlavy – Černiv, Černiv - Vrbíčany, Louny a Úpohlavy - západ. Jediným ložiskem, o jehož využití je v současnosti nově uvažováno, je ložisko Brozany.

Vápenické a cementářské suroviny

Na území Ústeckého kraje jsou zastoupeny ložiska vápence dvěma surovinovými typy a to vápenci jílovitými a karbonáty pro zemědělské účely. Největší hospodářský význam mají ložiska jílovitého vápence. Jediné těžené ložisko je Úpohlavy - Chotěšov a spolu s netěženým ložiskem jílovitých vápenců Chotěšov – Černiv zaujímají surovinovou základnu celostátního významu. Ostatní ložiska v oblasti Úpohlavy – západ, Radovesice a Želechovice tvoří surovinovou základnu Čížkovické cementárny pro další desetiletí. Další rezervní ložiska jsou Koštice - Slavětín a Obřice. Na území Ústeckého kraje je rovněž evidováno jediné v současnosti netěžené ložiska cementářské korekční sialitické suroviny jsou Zeměchy 2, Markvarec u Hřivic, Hříškov - Bilichov a Chuderovec - Zámecký vrch. Ložisko karbonátů pro zemědělské účely Tuchořice na Lounsku bylo vyřazeno z Balance zásob ČR.

Ostatní nerudní suroviny (ložiska pyroponosné horniny, křemenců, náhrady živců)

Ložisko pyroponosné horniny – situované na okraji Českého středohoří je v současné době jediné těžené ložisko granátů Podsedice – Dřemčice pro šperkařské účely celostátního významu. Stávající ani předpokládaná těžba není ve střetu se zájmy CHKO České středohoří. Ostatní netěžená ložiska pyroponosné horniny - ložisko Třebívlice a Linhorka – Staré jsou významnou surovinovou rezervou.

Ložiska křemenců – byla dříve celostátně významnou surovinou, v současnosti však pro nezáměr o tento typ suroviny není těžena. Mezi rezervní ložiska řadíme Chomutov - Horní Ves, Jeníkov - Lahošť, Lužice u Mostu - Dobřice, Stránce a Střelná.

Ložiska tzv. náhrady živců – jedná se o specifickou surovinu vyskytující se na území ČR jen v Ústeckém kraji. V současnosti jsou evidována tři ložiska, nejdůležitějším a zároveň jediným těženým je ložisko Želenice a rezervní netěžená ložiska jsou Tašov - Rovný a Valkeřice - Zaječí vrch..

SANACE A REKULTIVACE ÚZEMÍ NARUŠENÉHO TĚŽBOU SUROVIN

Těžba užitkových nerostů zvláště těžba hnědého uhlí prováděná velkoplošně s velkostrojovou technologií způsobuje rozsáhlé poškození území, na kterých je realizována, včetně prostorů vnějších výsypek. Náprava těchto negativních následků hornické činnosti na území se provádí sanačními a rekultivačními pracemi. Tato povinnost je uložena horním zákonem. Povinností těžaře je provést sanaci a rekultivaci území, které bylo využíváno pro těžbu (stanovený dobývací prostor), pro zakládání skryvkových hmot (vnější výsypky), respektive pro jiné s těžbou související činnosti (dopravní koridory, skládkové plochy, montážní místa apod.). Vlastní rekultivační činnost je realizována v souladu s řadou zákonů (např. o ochraně zemědělského půdního fondu, o ochraně přírody a krajiny, lesní, stavební, vodní).

Rekultivace je v severočeské hnědouhelné pánvi (SHP) prováděna již déle než 50 let. Za toto období prošla svým vývojem, kdy v začátcích se jednalo především o ozelenění jednotlivých pozemků bez jakýchkoliv dalších vazeb. Další vývoj směřoval zejména k hospodářskému využití rekultivovaných ploch s upřednostňováním zemědělského způsobu rekultivací, po společensko politických změnách v roce 1989 byla výrazně preferována lesnická rekultivace.

V současné době je prosazováno pojetí rekultivačních prací, které jsou zaměřeny na komplexní obnovu funkce krajiny narušené hornickou činností, realizovanou v širokých územních a technických souvislostech, s cílem dosažení harmonické krajiny, která bude zajišťovat nejen složku krajinnou (ekologickou a estetickou) ale i sociálně ekonomickou (využití území pro rekreaci, sport, pro rozvoj podnikatelských aktivit apod.).

2. Vodní režim (přírodní podmínky)

Řešené území Ústeckého kraje, a to zejména jeho pánevní část je v rámci České republiky prostorem, kde došlo k nejmasivnějším antropogenním zásahům do přirozeného vodního režimu původní krajiny. Trasy celé řady vodních toků byly změněny v rámci ochrany povrchových lomů, rozsáhlé průmyslové areály lokalizované ve vodohospodářsky pasivních oblastech si vyžádaly převody vody mezi povodími. Postupná stabilizace vodního režimu vedoucí k dosažení vyváženého rovnovážného stavu, bude probíhat zároveň s rekultivacemi zbytkových jam po mnoho následujících desetiletí.

Územím Ústeckého kraje (Litoměřicko, Ústecko, Děčínsko) prochází ve svém dolním toku nejvodnatější česká řeka Labe, pro podkrušnohorskou oblast tvoří hlavní odtokovou osu druhá nejvýznamnější řeka v kraji - Ohře. Vlastní pánevní oblastí protéká řeka Bílina. Kromě těchto řek patří mezi nejvýznamnější vodní toky řešeného území s plochou povodí nad 150 km² – Ploučnice, Blšanka, Liboc, Úštěcký potok, Kamenice, Srpina, Bystřice a Chomutovka.

Vodní nádrže

Vodní nádrže jsou základním opatřením pro úpravu odtokových poměrů a významně ovlivňují režim malých i velkých průtoků. Hlavním účelem těchto vodních děl je nadlepení nízkých průtoků pro zásobení pitnou nebo užitkovou vodou a ochrana před velkými vodami. V neposlední řadě mají též význam pro zlepšení čistoty toků, chov ryb, případně využití vodní energie a pro rekreaci obyvatel.

Dále jsou uvedeny nejvýznamnější nádrže na vodních tocích v řešeném území s povoleným objemem akumulované vody v zásobním prostoru nádrže přesahujícím 1,0 mil m³ (nádrže jsou s výjimkou rybníka Chmelař ve správě Povodí Ohře s.p.) - Nechanice – Ohře, Přísečnice - Přísečnický p., Fláje - Flájský p., Újezd – Bílina, Kadaň – Ohře, Jirkov – Bílina, Janov – Loupnice, Křímov - Křimovský p., Chřibská - Chřib. Kamenice, Všechlapy - Bouřlivý p. a Chmelař - Červený p.

U některých nádrží dochází k problémům s kvalitou vody. Z vodárenských nádrží dochází ke snižování potřebných parametrů zejména u nádrže Fláje. Zvýšená rizika havarijního znečištění - vzhledem k trasování silničních komunikací jsou i u vodní nádrže Přísečnice.

Kvalita vody v tocích

Kvalita vody v tocích na území Ústeckého kraje se pozvolna zvyšuje, k místnímu zhoršování kvality dochází pod výpustmi čistíren odpadních vod velkých měst a průmyslových podniků, se zdokonalováním technologie čištění je možné očekávat další zlepšování. Dlouhodobější bude pravidelné organické znečišťování odlehčováním jednotných kanalizací, jedná se však o relativně nejlépe odbouratelné znečištění přirozenou samočisticí schopností toků. Nejhorší je situace u řeky Bíliny, do níž jsou vypouštěny vody z čistíren chemických podniků v pánevní oblasti a čerpané důlní vody. Voda v řece Bílině pod výústí ČOV Chemopetrolu Litvínov dosahuje nejnižší V. třídy jakosti a z této zátěže se řeka nedokáže vzpamatovat až do místa svého zaústění do Labe.

Drobnější vodní roky bývají velmi často výrazně ovlivňovány chybějícím čištěním odpadních vod u menších obcí. Postupnou dostavbou kanalizační sítě a čistíren odpadních vod u obcí nad 200 obyvatel dojde ke zlepšování kvality i u těchto menších vodních toků.

Záplavová území, protipovodňová opatření

Záplavová území stanovuje na návrh správce vodního toku vodoprávní úřad (odbor životního prostředí Krajského úřadu v Ústí nad Labem). Záplavová území již byla stanovena (nebo probíhá proces jejich stanovování) prakticky u všech vodohospodářsky významných toků v řešeném území ve správě podniků Povodí Ohře a Povodí Labe.

Rozsáhlejší záplavová území se nacházejí především u Labe a Ohře na Litoměřicku, u ostatních toků se jedná spíše o dílčí plochy lokálního rozsahu.

Na ochranu před povodněmi byla navržena řada protipovodňových opatření. Opatření většinou sestávají z kombinace úpravy břehů, protipovodňových zdí a hrází a případně mobilních hrazení. Návrhy protipovodňových opatření se týkají prakticky všech obcí podél řeky

Labe, největší rozsah navrhovaných opatření je mezi Křešicemi a Lovosicemi, zcela specifický je návrh protipovodňové ochrany města Terezína (s místní částí Nové Kopisty). V principu se ovšem jedná o řadu dílčích zásahů a všechna tato konkrétní protipovodňová opatření realizačními územními nároky nepřesahují lokální měřítko chráněné obce. Výjimkou je ochrana areálu lovosické Lovochemie z hlediska velkého rizika regionálních důsledků při jeho případném zaplavení.

3. Hygiena životního prostředí

Ovzduší

V porovnání krajů ČR patří některé oblasti Ústeckého kraje mezi regiony s nejvyšším znečištěním ovzduší. Tato skutečnost je dána zejména vysokou koncentrací průmyslové (zejména chemické) výroby, výroby energie a těžebními činnostmi.

Kvalita životního prostředí jako celku a především kvalita ovzduší se však v posledním desetiletí zlepšila zejména z důvodu útlumu průmyslové a těžební činnosti, využití k ŽP šetrnějších technologií a zvýšení investic určených k ochraně životního prostředí.

Emisní situace

Měrné emise přepočtené na plochu území dosahují na území kraje velmi vysokých hodnot (měrné emise SO₂ v okrese Most nejvyšší v rámci ČR). Nejvyšší měrné emise NO_x byly v roce 2007 v Ústeckém kraji dosaženy v okrese Chomutov, nejvyšší měrné emise CO v okrese Most.

Významnými zdroji emisí v Ústeckém kraji jsou především elektrárny, teplárny, povrchové doly a provozy chemického, strojírenského a papírenského průmyslu a průmyslu stavebních hmot. Významným zdrojem emisí je i zemědělství. Z hlediska znečišťování ovzduší nabývá na významu vzhledem ke svému rychlému rozvoji automobilová silniční doprava (všechny dálniční úseky, rychlostní komunikace, zatížené úseky silnic I. tříd a komunikace v centrech měst). O zvyšujícím se vlivu dopravy svědčí především nárůst naměřených koncentrací NO₂ a PM₁₀ v blízkosti frekventovaných komunikací. Např. na stanici AIM v Ústí nad Labem-Všebořicích, kudy prochází přivaděč k dálnici D8, dosahují naměřené hodnoty 1,5 - 2x vyšších hodnot oxidu dusičitého, než na jiných stanicích v tomto městě. Obdobně byly zaznamenány vysoké koncentrace znečišťujících látek v dopravně zatížených centrech dalších měst kraje - Litoměřic, Mostu, Děčína aj. Ve velkých městech Ústeckého kraje lze podíl emisí z dopravy odhadnout na cca 1/3 celkových emisí.

Na území Ústeckého kraje bylo v roce 2007 provozováno 17 zvláště velkých stacionárních spalovacích zdrojů spadajících do zvláštního regulačního režimu na centrální úrovni k dosažení hodnot národních emisních stropů (Národní program snižování emisí z ELCP).

Významnými zdroji emisí jsou především elektrárny, teplárny, povrchové doly a chemický průmysl.

Mezi největší zdroje znečišťování ovzduší v kraji patří:

ČEZ, a.s. – Elektrárna Prunéřov 2
ČEZ, a.s. – Elektrárna Počeradý
ČEZ, a.s. – Elektrárna Prunéřov 1
Glanzstoff Bohemia, a.s., Lovosice – Výroba kordových vláken
ČEZ, a.s. – Elektrárna Tušimice
ČEZ, a.s. – Elektrárna Ledvice
Dalkia, a.s. – Teplárna Trmice
United Energy právní nástupce, a.s. – Teplárna Komořany
Mondi Štětí, a.s.,
Lafarge Cement, a.s., cementárna Čížkovice

Mezi nejvýznamnější zdroje amoniaku patří:

JOFRO, s.r.o. – výkrm brojlerů
PROAGRO Nymburk, a.s. – chov hospodářských zvířat – prasata, drůbež
Astur Straškov, a.s. – výkrm prasat
Lidru, a.s., Lebošnice – chov kuřic a nosnic
Lovochemie, a.s., Lovosice průmyslový podnik

Nejvýznamnějším zdrojem formaldehydu je Union Lesní Brána, a.s.

V případě doporučených hodnot krajských emisních stropů pro SO_2 a NO_x jsou na území kraje tyto hodnoty stále ještě překračovány. U těkavých organických látek (VOC) a amoniaku (NH_3) jsou emisní hodnoty v roce 2007 o 36 %, resp. o 35 % nižší než hodnoty stropů k roku 2010.

Imisní situace

V roce 2007 byl na 8 z 23 měřicích stanic na území kraje překročen denní imisní limit pro suspendované částice PM_{10} , na stanici Litvínov byl překročen denní imisní limit pro oxid siřičitý a na stanici Ústí nad Labem–Všebořická byl překročen roční limit pro oxid dusičitý.

Čtyřicetihodinový průměr koncentrace suspendovaných látek PM_{10} - $50 \mu\text{g} \cdot \text{m}^{-3}$ - byl překročen na 6 stanicích - Lom (53 dní v roce), Teplice (45 dní), Most (57 dní), Ústí n. L.-Všebořice (48 dní), Ústí n. L. - město (53 dní) a Děčín - město (44 dní). Jedná se o plošné znečištění způsobované především stavební a těžební činnostmi, dopravou a lokálními topeništi na tuhá paliva.

Průměrný roční imisní limit pro oxidy dusíku (NO_x), který je $40 \mu\text{g} \cdot \text{m}^{-3}$, byl překročen pouze na stanici Ústí n. L. - Všebořice, což může být způsobeno vysokou frekvencí dopravy v této okrajové části města ve směru k nákupní zóně a k přivaděči na dálnici D8.

Maximální denní 8hodinový klouzavý průměr pro ozon (O_3) $120 \mu g.m^{-3}$ byl překročen na 8 stanicích. Překročení však není významné. Nejvíce se naměřená hodnota se odchyluje od limitu na stanici Sněžník (naměřeno $133,6 \mu g.m^{-3}$). Zatímco na stanicích výše položených - Lom (26 dní v roce), Rudolice v Horách (46 dní), Sněžník (49 dní) a Ústí n. L. - Kočkov (40 dní) se jedná o přirozený intenzivnější vliv ultrafialového záření, na stanicích níže položených - Tušimice (33 dní v roce), Litoměřice (36 dní), Most (24 dní) a Valdek (31 dní) se jedná o příznivé fotochemické podmínky pro vznik přízemního ozonu působením emisí z dopravy.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší v roce 2007 zaujímaly 4,1 % území kraje. V porovnání s předchozími lety, kdy v roce 2005, resp. 2006 zaujímaly OZKO 62,5 %, resp. 42 % území kraje, tak došlo ke zlepšení. V roce 2007 byl na 9 z 12 měřicích stanic překročen cílový imisní limit pro ozon a na 3 stanicích z 5 byl překročen limit pro benzo(a)pyren (Teplíce, Most a Litoměřice–ZÚ). Oblasti s překročenými cílovými imisními limity pro ochranu zdraví pro benzo(a)pyren zaujímaly 5,3 % území kraje. Ve srovnání s rokem 2006 (14 % území kraje) se jedná o zlepšení; naopak v roce 2005 zaujímaly tyto oblasti pouze 2,4 % území kraje.

Odpady

Odpadové hospodářství kraje je do značné míry ovlivněno poměrně vysokou hustotou zalidnění, velkým množstvím průmyslových zařízení a expanzí nově vznikajících výrobních zařízení. Odpadové hospodářství kraje lze charakterizovat velkým množstvím průmyslových odpadů a odpadů z obalů, stejně jako komunálních odpadů od občanů.

V mezikrajském srovnání je v Ústeckém kraji v přepočtu na jednoho obyvatele produkováno nadprůměrné množství odpadů. V roce 2007 bylo v kraji vyprodukováno téměř 2,7 mil. tun odpadu, z toho cca 140 tis. tun odpadu nebezpečného a 2 507,1 tis. tun odpadu ostatního. Z průmyslových odpadů bylo 63 tis.t. vyprodukováno těžební činností, 74,2 tis.t. při výrobě papíru, 37,7 tis.t. výrobou chemických výrobků, 101,8 tis.t. výrobou nekovových prvků. Ve stavebnictví bylo vyprodukováno 728,5 tis.t. odpadů.

Z celkového množství vyprodukovaných odpadů bylo 943,3 tis.t. následně využito (627,9 tis.t. recyklováno), 552 tis.t. skládkováno, 434,5 tis.t. použito pro terénní úpravy a 17,3 tis.t. odstraněno spalováním.

Hlavními producenty odpadů Ústeckého kraje jsou Mondi Štětí a.s., Dalkia Česká republika a.s. - Teplárna Trmice, AGC, Automotive Czech a.s. a dále stavební a sanační firmy.

K největším producentům nebezpečných odpadů za rok 2007 patří především společnosti provádějící sanační práce jako např. Metrostav a.s. (sanace skládky Chabařovice), GEOSAN GROUP a.s (Spolchemie), Bio Fuels Production s.r.o. (dekontaminační plocha Sahara), Purum s.r.o. (RYKO), ALFA SYSTÉM s.r.o.(Dopravní podniky měst Chomutova a Jirkova). Kromě produkce stavebních a demoličních odpadů ze sanačních prací jsou dalšími významnými producenty nebezpečných odpadů: Magnesium Elektron CZ s.r.o. (solné strusky), Spolek pro chemickou a hutní výrobu a.s. (organická halogenovaná rozpouštědla, promývací kapaliny a matečné louhy), Alcan Děčín Extrusions s.r.o. (stěry hořlavé), ZKL Kláštec s.r.o. (prací vody), Eurosup s.r. o. (průsaková voda ze skládek).

Také produkce komunálního odpadu je v porovnání s průměrem ČR mírně vyšší - 300 kg/obyvatele/rok (Ø ČR 293 kg/obyvatele/rok). V roce 2007 bylo na území kraje vyprodukováno 248 tis.t komunálního odpadu, z toho odděleně sbírané složky 22 tis.t. Struktura materiálově využitelných složek KO je následující: sklo 4%, papír a lepenka 32%, kovy 20%, plasty 5%, elektro zařízení 2%, textil 1% a biologicky rozložitelný odpad 36%.

V roce 2007 bylo na území kraje provozováno 19 skládek odpadů. Mezi nejvýznamnější zařízení na odstraňování odpadů patří: skládky Všebořice - Podhoří, Tušimice, Celio Most, Modlany, SONO Úpohlavy, Orlík, spalovna nebezpečných odpadů SITA CZ a.s.

Nejvýznamnější zařízení na využívání odpadů jsou: Lafarge Cement a.s., Čížkovice - energetické využití odpadů, CANNONNER a.s. - recyklace kovů, Ekoselect a.s. - třídírna odpadů, kompostárna EKODENDRA s.r.o. a kompostárna Ahníkov, Ravel s.r.o. - recyklace stavebních odpadů. Mezi nejvýznamnější zpracovatele autovraků patří firmy: Boris Košťák - AQUASERVIS a Václav Paparega.

Stará ekologická zátěž (SEZ) je obvykle definovaná jako úroveň znečištění, u které nelze vyloučit negativní důsledky pro zdraví člověka nebo jednotlivé složky životního prostředí (environmentální, ekologická závada, kontaminované místo). SEZ vznikly dlouhodobou průmyslovou a zemědělskou činností v uplynulých letech, zpravidla před privatizací. Zátěže se v naprosté většině případů koncentrují do podzemních vod a horninového prostředí, odkud mohou být vyplavovány i do povrchových vod.

V roce 2007 bylo na území kraje evidováno 417 starých ekologických zátěží. Z toho u 7 z nich bylo riziko pro složky ŽP hodnoceno jako extrémně vysoké, u 42 riziko vysoké, 136 riziko střední, u 177 riziko nízké, u 6 riziko žádné a 49 riziko neznámé.

Hluková zátěž obyvatelstva

Hlukové limity pro vnější hluk stanovuje nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací. Limit ekvivalentní hladiny akustického tlaku $L_{Aeq,T}$ pro hluk ve vnějším chráněném prostoru budov a ostatních chráněných venkovních prostorech se stanoví jako součet základní hladiny $L_{Aeq,T} = 50$ dB a korekce. Pro noční dobu se připočítává další korekce -10 dB s výjimkou ochranného pásma dráhy, kde se připočítává korekce -5 dB.

Nejvýznamnějším zdrojem hluku je silniční doprava. Nejvyšší počet obyvatel na území kraje dotčených nadlimitním hlukem (ukazatel L_n pro rušení spánku je 60 dB) z dopravy na nejvíce frekventovaných silnicích žije v Děčíně (3 887 obyvatel), Teplicích (3 579 obyvatel) a Ústí nad Labem (2 401 obyvatel). Celodenně ($L_{dn} = 70$ dB) je hlukem z dopravy dotčeno 1 902 obyvatel Děčína, 1 972 obyvatel Teplic a 1 368 obyvatel v Ústí nad Labem.

Dopravní hluk je pro většinu obyvatel dominantní složkou ze všech rušivých hluků. Negativní působení hluku je zvýšeno vysokou koncentrací obyvatel na poměrně malých plochách. Z výsledků různých projektů a sledování je zřejmé, že zatížení obyvatel vysokou hladinou hluku je největší zástavbě podél hlavních dopravních tahů silnic I. třídy.

Pro potřeby popisu hlukové zátěže obyvatelstva kraje byly převzaty informace z „Hlukové mapy ČR – Ústecký kraj“ (EKOLA Group, s.r.o., 07/2004), která udává zjednodušený odhad rozsahu obytné zástavby zasažené hlukem z automobilové dopravy.

4. Ochrana přírody a krajiny

Zvláště chráněná území

Na území Ústeckého kraje se nachází 5 velkoplošných chráněných území - NP Labské pískovce, CHKO České středohoří, CHKO Labské pískovce, CHKO Lužické hory a CHKO Kokořínsko. Celková výměra velkoplošných zvláště chráněných území činí 140 871 ha (NP - 7 925 ha, CHKO celkem 132 946 ha), což je 2,54 % území kraje. Tato hodnota je třetí nejvyšší v porovnání s kraji ČR.

Národní park České Švýcarsko byl zřízen zákonem č. 161/1999 Sb. ze dne 1.7.1999, s účinností od 1.1.2000. Předmětem ochrany jsou nejcennější území z původní CHKO Labské pískovce - geomorfologicky nejpestřejší část České křídové tabule budovaná turonskými kvádrovými pískovci, které utvářejí skalní města, bloky, věže a pilíře s četnými hlubokými roklemi a soutěskami. Vzácná flóra se vyskytuje zejména v inverzních polohách na dnech depresí, kde má své biotopy řada podhorských a horských druhů. Cenná jsou rovněž menší rašeliniště, unikátem je skalní útvar Pravčické brány.

Celková výměra národního parku je 79,25 km², celý se nachází na území okresu Děčín, na pravobřežní straně Labe. Zónace byla vyhlášena Vyhláškou MŽP ČR č. 118/2002 Sb. dne 22.3.2002. Do I. zóny je zařazeno 21 % území (1 702 ha), do II. zóny 78 % území (6 148 ha), do III. zóny 1 % území (75 ha). V I. zóně se nachází celkem 7 segmentů nejcennějšího území národního parku: Pravčická brána - Kozí důl (654 ha), Soutěsky Kamenice (222 ha), Křínice, Růžová zahrada, Dravčí stěny (334 ha), Růžák (115 ha), Mlýny - Větrovec (256 ha), Babylon - Goliště (77 ha), Bílý potok (44 ha).

Na německé straně existuje NP Saské Švýcarsko (Nationalpark Sächsische Schweiz) o výměře cca 93 km². Vznikl obdobným způsobem - vyčleněním nejcennějšího území z německé obdoby CHKO (Landschaftschuetzgebiet Sächsische Schweiz), vyhlášené v roce 1956 na celkové výměře 368 km².

CHKO Labské pískovce byla zřízena Výnosem MK ČSR č.j. 4.946/72 dne 27.6.1972, k přehlášení došlo v souvislosti se zřízením NP České Švýcarsko zákonem č. 161/1999 Sb. Celková výměra je cca 245 km². Nachází se na území okresů Děčín a Ústí nad Labem. Ve své současné podobě představuje především ochranné pásmo národního parku, který byl vyčleněn z její nejcennější části na pravobřežní straně Labe.

CHKO České středohoří se nachází na území celkem 7 okresů - Most, Teplice, Ústí nad Labem, Děčín, Litoměřice, Louny (všechny v Ústeckém kraji) a Česká Lípa (Liberecký kraj). Zřízena byla Výnosem MK ČSR č.j. 6.883/76 dne 19.3.1976. Celková výměra CHKO je 1.063,17 km². Horninové podloží tvoří třetihorní vulkanity, morfologicky výrazné typickými kuželovitými a kupovitými tvary elevací. Flóra i fauna je zde nejpestřejší v rámci celé ČR,

neboť typická stepní a lesostepní společenstva nižších nadmořských výšek a jižních expozic jsou střídána severskými a alpskými druhy, které sem pronikly v dobách ledových.

CHKO Lužické hory se nachází na území 3 okresů - Děčín (Ústecký kraj), Česká Lípa, Liberec (Liberecký kraj). Zřízena byla Výnosem MK ČSR č.j. 6.927/76 dne 19.3.1976. Celková výměra CHKO je cca 350 km² (dle Výnosu, dle GIS pouze 269,42 km²). Území má pestrou skladbu horninového podloží - krystalické horniny, pískovce, neovulkanity. Je značně zalesněno, převažují druhotné smrkové lesy, místy se však vyskytují i relativně přirozené smíšené lesy a bučiny. Krajinový ráz dotváří hojně zastoupená lidová architektura.

CHKO Kokořínsko se nachází na území 4 okresů - Mělník, Mladá Boleslav (Středočeský kraj), Česká Lípa (Liberecký kraj), Litoměřice (Ústecký kraj). Zřízena byla Výnosem MK ČSR č.j. 6.070/76 dne 19.3.1976. Z celkové výměry cca 270 km² se na území Ústeckého kraje nachází pouze nevýznamná část. Chráněno je území České křídové tabule budované kvádrovými pískovci, které utvářejí skalní města, bloky, věže a pilíře s četnými hlubokými roklemi a soutěskami. Místy vystupují třetihorní neovulkanity. Vzácná flóra se vyskytuje zejména v inverzních polohách na dnech depresí, kde má své biotopy řada podhorských a horských druhů.

V kraji bylo k 31.12.2007 vyhlášeno 140 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) o celkové rozloze 3 331 ha. Z toho 11 NPR - o celkové rozloze 855 ha, 13 NPP - o rozloze 110 ha, 53 PR o rozloze 1 599 ha a 63 PP o rozloze 767 ha. Největší počet MCHÚ byl vyhlášen na okrese Děčín (33), nejvyšší rozloha všech vyhlášených MCHÚ je dosažena na okrese Chomutov (1 035 ha).

Údaje o maloplošných zvláště chráněných územích jsou aktualizovány v Ústředním seznamu ochrany přírody a krajiny (ÚSOP), který vede Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR).

Ke zvýšení podílu MZCHÚ na celkové rozloze kraje může dojít v případě vyhlášení lokalit vymezených v rámci projektu VaV/620/20/03 „Optimalizace sítě MZCHÚ“.

Lokality NATURA 2000

Evropsky významné lokality

Na území Ústeckého kraje je vyhlášeno celkem 67 evropsky významných lokalit (EVL). Z tohoto počtu se na území Ústeckého kraje nachází 61 EVL v celém svém rozsahu, 6 EVL zasahuje i na území krajů sousedních - do kraje Libereckého celkem 4 EVL, do kraje Středočeského 2 EVL, do kraje Karlovarského 1 EVL (EVL Kokořínsko se nachází na území tří krajů). Počet 67 EVL je pouze počtem daným Nařízením vlády č. 132/2005 Sb., ve skutečnosti je lokalit více. Obdobně jako u některých M-ZCHÚ došlo k tomu, že jedna konkrétní EVL se může skládat ze dvou i více územně oddělených segmentů, pro které je stanoven společný předmět ochrany. Tak např. rozsáhlá EVL s názvem Novodomské a Polské rašeliště (kód CZ0420144), o celkové výměře přes 2 500 ha, se skládá ze tří oddělených rašelišť, pro která je společným předmětem ochrany celkem 5 typů přírodních stanovišť.

Přehled evropsky významných lokalit vyhlášených na území Ústeckého kraje je uveden v následující tabulce (v abecedním pořadí). Uvedeny jsou kódy lokalit, rozloha a předmět ochrany, kvůli kterým byla lokalita navržena do národního seznamu.

Na území Ústeckého kraje je navrženo 40 dalších EVL, u 4 stávajících EVL je navrženo jejich rozšíření, u 7 stávajících pak doplnění předmětů ochrany.

Ptačí oblasti

Na území Ústeckého kraje je vyhlášeno 5 ptačích oblastí. Z nich se tři nacházejí na území Ústeckého kraje v celém svém rozsahu - Východní Krušné hory, Labské pískovce, Nádrž vodního díla Nechanice, dvě zasahují i do sousedního kraje Karlovarského - Novodomské rašeliniště - Kovářská (zcela okrajově), Doupovské hory.

Krajinný ráz

Přírodní parky

Na území Ústeckého kraje je za účelem ochrany krajinného rázu vyhlášeno celkem 7 přírodních parků (PPK) - Doupovská pahorkatina, Údolí Pruněřovského potoka, Bezručovo údolí (vše okres Chomutov), Východní Krušné hory (okresy Teplice a Ústí nad Labem), Džbán (okres Louny, dále též Kladno, Rakovník) a Dolní Poohří (okres Litoměřice) a Loučenská hornatina (okr. Most, okr. Teplice).

- **Přírodní park Doupovská pahorkatina** (č. 505 v evidenci ÚSOP AOPK ČR)

Okrajová východní část Doupovských hor s rozsáhlými plochami travnatých porostů stepního a lesostepního charakteru a lesy převážně původní druhové skladby.

Výměra: 4.732 ha - dle zřizovacího dokumentu, (dle GIS AOPK ČR 4.335 ha), vyhlášen dne 5.4.1996. Ve zřizovacím dokumentu členěn na I. a II. zónu.

- **Přírodní park Údolí Pruněřovského potoka** (č. 509 v evidenci ÚSOP AOPK ČR)

Hluboce zaříznuté údolí Pruněřovského potoka a jeho přítoků s lesními porosty a rozptýlenou zelení, území s vysokou hodnotou krajinného rázu.

Výměra: cca 3.000 ha (GIS 1.585 ha), vyhlášen dne 16.2.2000. Ve zřizovacím dokumentu vymezeno 5 jádrových území.

- **Přírodní park Bezručovo údolí** (v evidenci ÚSOP AOPK ČR dosud neveden)

Údolí Chomutovky a jejích přítoků se zachovalými lesními porosty ve svazích, rašeliništi, rozptýlenou zelení a charakteristickou flórou a faunou s vysokým podílem zvláště chráněných druhů.

Výměra: cca 6.500 ha, vyhlášen dne 20.2.2002.

- **Přírodní park Východní Krušné hory** (č. 504 v evidenci ÚSOP AOPK ČR)

Charakteristická krajina plošiny Krušných hor se zbytky původních horských květnatých luk. Výměra: GIS 3.985 ha, vyhlášen dne 10.4.1995.

- **Přírodní park Džbán** (č. 503 v evidenci ÚSOP AOPK ČR)

Křídová tabulová plošina, vyzdvižená tektonickými pohyby. Většinou zalesněné území, v bezlesých částech stepní společenstva.

Výměra: 41.578 ha (okres Louny 20.378 ha, GIS 20.596 ha), vyhlášen dne 21.3.1994 (ve Středočeském kraji na území okresu Rakovník dne 15.4.1994, okresu Kladno dne 15.3.1996).

- **Přírodní park Dolní Poohří** (č. 508 v evidenci ÚSOP AOPK ČR)

Dolní tok přirozeně meandrující řeky Ohře s uceleným funkčním komplexem ekosystému lužních lesů, neregulované části řeky s přírodními břehy, mrtvými říčními rameny, periodicky zaplavovanými tůňemi a starými technickými díly (mlýnské náhony, kanály).

Výměra: dle GIS 4.359 ha, vyhlášen dne 12.12.2000.

- **Přírodní park Loučenská hornatina**

Zalesněné příkré svahy Krušných hor členěné hlubokými údolími s četnými prameništi a toky; hřebenové partie Krušných hor s mozaikou podmáčených až rašelinných ploch, rašelinišť, plochých bezlesých niv toků, lesních porostů a horských luk.

Výměra: 13.848 ha, vyhlášen dne 7.6.2006.

Hodnota krajinného rázu

Krajina Ústeckého kraje je velmi rozmanitá, s výraznými kontrasty. Je to dáno pestrými přírodními podmínkami (geologické složení, geomorfologické tvary, půdy, podnebí) i složitým historickým vývojem, zejména ve 20. století. Přesto, že značná část území Ústeckého kraje je silně narušena až přeměněna antropogenní činností, vyznačuje se kraj i množstvím oblastí s vysokou hodnotou krajinného rázu. Na prvním místě se jedná o velkoplošně chráněná území - národní park, chráněné krajinné oblasti a přírodní parky.

Další oblastí vyznačující se vysokou hodnotou krajinného rázu je oblast Krušných hor s výrazným přírodním krajinným rázem a zbytky původního osídlení. Další významnou oblastí se zchovalým krajinným rázem kulturní a přírodní krajiny je pahorkatina Džbánu. Plošně významná je též oblast Radonicka na východě Doupovských hor se zchovalým krajinným rázem staré zemědělské kulturní krajiny. Dále oblast Klášterce n.O. a Kadaně v klínu mezi Krušnými a Doupovskými horami, jejíž ráz určují zalesněné sopečné suky členící prostor do uzavřených scénérií a hluboký kaňon Ohře.

Mezi oblastí s vysokou hodnotou krajinného rázu patří též krajina Úštěcka mezi CHKO České středohoří a CHKO Kokořínsko a území severně od Ústí nad Labem v klínu Krušných hor a Českého středohoří, kde dominantní roli hraje geomorfologická makrostruktura území.

Vedle těchto rozsáhlejších oblastí jsou v území menší uzavřené enklávy s cennými přírodními a kulturními prvky s vysoce hodnotným krajinným rázem. Jde především o údolí Ohře pod Nechranickou přehradou, údolí Chomutovky pod Chomutovem a do značné míry i údolí Bíliny od Mostu po Trmice, které tvoří přechodovou oblast mezi severním okrajem Čes-

kého středohoří a Podkrušnohorskou pánví, v důsledku čehož je na několika místech z hlediska krajinného rázu poškozeno dopravními a průmyslovými stavbami.

Oblast s nevýraznou hodnotou krajinného rázu představuje polabská rovina na levém břehu Labe mezi Roudnicí n.L. a Lovosicemi a Oherská tabule, jejichž území je extrémně odlesněno a intenzivně zemědělsky využíváno. Vnímání krajinného rázu zde ovšem silně ovlivňuje krajinářsky cenný pohledový horizont. Na jihu polabské roviny je to hora Říp a nižší ojedinělé sopečné suky, na východě, severu a severozápadě polabské roviny a Oherské tabule to jsou okrajové vrchy a masiv Českého středohoří, na jihu Oherské tabule je to pahorkatina Džbánů a na západě okrajové partie Doupovských hor.

Naopak celá oblast podkrušnohorské pánve je územím se značně narušeným krajinným rázem, kde zanikla většina přirozených přírodních, historických a kulturních prvků a struktur. Avšak i v tomto území je vnímání krajinného rázu silně ovlivněno mimořádně působivou scénérií Krušných hor a Českého středohoří na severním a jižním pohledovém horizontu. Bez významu nejsou také ojedinělé sopečné suky v pánvi předsazené Českému středohoří - „městské hory“ Hněvín, Doubravka a Střížovický vrch.

Oblastí s příjemným, avšak vzhledem k sousedství geomorfologicky atraktivního Českého Švýcarska a Lužických hor nikterak výrazným krajinným rázem je celá oblast Šluknovské pahorkatiny ve Šluknovském výběžku s mozaikou polí, luk, lesů a dvěma většími sídly, které však v rázu krajiny nedominují nad její určující geomorfologickou strukturou.

Území velkoplošně devastovaná

V některých částech kraje došlo z různých důvodů ke značnému poškození území. Zejména se to týká SHP – která po této stránce představuje problematiku typického „starého průmyslového regionu“. Počátky negativních vlivů mají kořeny v období průmyslové revoluce, vlivy na krajinu se prohlubovaly spolu s intenzitou těžby hnědého uhlí, s rozvojem navažující infrastruktury, energetiky a průmyslové výroby i s pozdější intenzifikací zemědělské výroby. Území bylo zasaženo i událostmi a důsledky spojenými se druhou světovou válkou (vystěhování českého obyvatelstva, bombardování průmyslových podniků, poválečné vysídlení německého obyvatelstva).

Nejzávažnější negativní (devastační) zásahy do území jsou spojeny s povrchovou těžbou hnědého uhlí, v menším rozsahu též těžbou některých dalších nerostných surovin, zejména kaolinu, štěrkopísků a stavebního kamene.

Následkem povrchové těžby, která se rozvíjela od padesátých let 20. Století., se zcela změnila krajina Podkrušnohorské pánve a byly dotčeny též okrajové části Českého středohoří. Antropogenní činnost se odráží v násilných zásazích do krajiny, do systému osídlení a výrazném narušení vodohospodářského systému - zcela se změnily hydrologické poměry v krajině. Místo původních potoků a rybníků byla vybudována soustava kanálů a vodních nádrží, v místě propadlých hlubinných dolů vznikly pinky, na výsypkách a dnech opuštěných povrchových dolů s nepropustným podložím vznikly vodní plochy. V důsledku těžby dochází ke změně reliéfu krajiny a ovlivnění pedosféry, litosféry, hydrosféry, biosféry i atmosféry. Vznikají často rozsáhlé zbytkové jámy, je porušen, nebo úplně likvidován půdní horizont.

Významná část výsypek byla zemědělsky, lesnicky nebo jinak (pro rekreaci apod.) rekultivována. Některé rekultivované i nerektivované výsypky a zbytkové jámy jsou v současné době důležité lokality výskytu ptáků, obojživelníků, některých skupin hmyzu a vzácně i makromycetů.

Kvalita ovzduší v pánevní oblasti patřila, a do jisté míry stále patří k nejhorším v ČR. Následkem vysokého obsahu oxidů síry, popílku a dalších polutantů bylo velkoplošné odumírání jehličnatých, převážně smrkových lesů pohraničních hor, které vyvrcholilo v 70. a 80. letech 20. stol. úplným rozvrácením těchto ekosystémů. Holiny byly zalesněny převážně introdukovaným smrkem pichlavým, vzácněji bukem nebo jinými listnáči, nebo samovolně zarůstaly břízou či jeřábem. Výrazné zlepšení ovzduší během posledních deseti let je patrné i na mnohem větších přírůstcích a výrazném zlepšení zdravotního stavu smrku ztepilého, který v území přežil.

Střední a dolní Poohří i Roudnicko jsou území odedávna zemědělsky intenzivně obhospodařovaná. Součástí kolektivizace zemědělství po roce 1948, bylo scelování pozemků, odstraňování mezí, remízů, polních cest a na ně vázaných dřevin. Tím se významně měnil charakter krajiny a mizely i biotopy nezbytné pro existenci řady druhů rostlin i živočichů. Zcelené zemědělské plochy byly náchylné k erozi vodní i větrné. Zahloubení a vyzdění koryt i drobných potůčků a odvodnění i nevelkých mokřin vedlo v této mimořádně suché oblasti k prakticky úplnému vymizení slatinné a slanomilné flóry a fauny.

V 70. a 80. letech 20. stol. snaha o zachování nezmenšené rozlohy orné půdy vedla k povinnosti provádět tzv. náhradní rekultivace; za plochu orné půdy, zabranou pro výstavbu. Protože byl náhradních pozemků nedostatek, byly „rekultivovány“ i k tomu účelu nevhodné prostory, např. části náhorní plošiny Krušných hor.

Také poslední minulá desetiletí mají své specifické problémy a rizika negativních i devastujících vlivů na území. Souvisejí např. s intenzivní výstavbou průmyslových zón, velkých nákupních středisek, suburbanizačních forem obytné zástavby, často realizovaná bez ohledu na kvalitní ornou půdu, rekreační hodnotu území a krajinářská hlediska.

Zcela aktuálním rizikovým faktorem devastace území jsou rozsáhlé záměry na výstavbu vysokých větrných elektráren, jejich uskupení do větrných farem a velkoplošných fotovoltaických elektráren v citlivých krajinářských oblastech.

V některých částech kraje se vyskytuje velký podíl neobdělávané a ani jinak neošetřované zemědělské půdy. Neobhospodařované pozemky jsou zdrojem šíření plevelných invazních rostlin, zarůstají náletovými dřevinami. Neudržované plochy snižují estetickou hodnotu krajiny.

V posledních letech opět vzrůstá tlak na otvírku těžby nerostných surovin v rizikových lokalitách (např. šterkopísků, kaolínu) a zejména se znovu uvažuje o prolomení stanovených územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí, s hrozbou devastáčních účinků pro Mostecsko a Litvínovsko.

V dlouhodobé perspektivě po doznění těžby hnědého uhlí v Podkrušnohoří bude pro toto území typický velký rozsah hydrických rekultivací. Vodní plochy „jezera“ ve zbytkových jamách budou jedním z nejvýraznějších prvků nově vytvářené krajiny. Sanací a rekultivací po ukončení těžební činnosti vznikne nová krajina, jejíž krajinný ráz se bude jen v malé míře

moci opírat o zachovalé přírodní a kulturní prvky a struktury někdejší krajiny, jejichž současná ochrana je tím důležitějším úkolem pro územní plánování.

Významné krajinné prvky

Na území Ústeckého kraje bylo k 1.1.2007 registrováno 63 významných krajinných prvků (VKP). Nejčastěji jsou registrovány podmáčené, případně horské nebo xerofilní louky, tůňky, porosty dřevin a keřů, komplexy skalních masivů a bylinné vegetace či lesa, lokality ohrožených rostlin a živočichů, parky a aleje.

Územní systém ekologické stability

Obecně závazné vymezení regionálního a nadregionálního ÚSES je provedeno v rozpracovaném Návrhu Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje (ZÚR ÚK). Dosud platné vymezení ÚSES pro většinu území kraje je součástí 2. změn a doplňků ÚPN VÚC SHP a ÚPN VÚC okresu Litoměřice. Krajský plán regionálního ÚSES je rozpracován, v případě jeho dokončení a oborového schválení bude využit pro Aktualizaci ZÚR ÚK. Vymezené skladebné části ÚSES je nutno upřesňovat v územně plánovací dokumentaci obcí. V rámci zpracování ÚPD obcí je nutné vymezovat skladebné části ÚSES lokálního významu (biocentra, biokoridory, interakční prvky) a následně přistupovat k realizačním fázím dle Plánu společných opatření v rámci Komplexních pozemkových úprav či samostatných Projektů ÚSES. Aktivita v plochách a koridorech vymezených jako ÚSES je nutné podřídit zabezpečení funkce ÚSES pro zajištění ekologické stability krajiny.

5. Zemědělský půdní fond

Ústecký kraj náleží ke krajům s průměrným podílem zemědělského půdního fondu - 52 % z celkové rozlohy kraje. Vzhledem k vysoce nadprůměrné hustotě osídlení je ÚK pod celorepublikovým průměrem ve výměře zemědělské, resp. orné půdy na 1 obyvatele.

Struktura pozemků ÚK je velmi diferencovaná. Obecně lze konstatovat, že okresy s nadprůměrně příznivými podmínkami pro zemědělskou výrobu (Litoměřice, Louny) mají vysoký podíl zemědělské půdy s vysokým stupněm zornění. Pro pánevní okresy a Děčínsko je naopak typický vyšší podíl luk a pastvin, což nepřímo indikuje větší zaměření na extenzivní typ zemědělské výroby. Výrazně extenzivní typ zemědělství je charakteristický pro Děčínsko, kde podíl luk a pastvin na zemědělské půdě dosahuje téměř 60%. Téměř ve všech okresech je nadprůměrné zastoupení ovocných sadů a zahrad. Oblasti Litoměřicka a zejména Lounska jsou známé pěstováním chmele (žatecký chmel). Do jisté míry specifická je situace v pohraničních, převážně horských nebo podhorských oblastech, kde v dřívější době působily velké státní statky. Pokud zde nebyla zemědělská výroba zcela utlumena, potýká se většina zemědělských subjektů v těchto oblastech se značnými ekonomickými problémy.

Struktura půdního fondu v Ústeckém kraji se v průběhu posledních 15 let nijak výrazně neměnila. Celková rozloha zemědělské půdy se mezi lety 1990 a 2004 velmi pozvolna snižovala. K mírnému nárůstu výměry nezemědělské půdy došlo zejména z důvodu navyšování lesních ploch v kraji - výměra lesní půdy vzrostla ze 157 226 ha v roce 1990 na 159 719 ha v roce 2007. V posledních letech docházelo rovněž k poklesu výměry chmelnic, a to zejména z důvodu nízké pěstitelské ceny chmele a zvyšujících se nákladů na jeho pěstování. Ústecký kraj je i přes svoji geografickou polohu také oblastí pěstování vinné révy a to v rámci vinařské podoblasti litoměřické. K 31. 12. 2007 vinařská podoblast litoměřická měla 29 vinařských obcí, 80 viničních tratí, 48 pěstitelů a 300 ha registrovaných vinic. V pěstování vinné révy má ÚK výjimku, která je považována za světovou raritu, a to jsou viniční tratě založené na rekultivovaných výsypkách po těžbě hnědého uhlí, kde se rodí velmi zajímavá a odborníky ceněná vína.

Charakteristické klimatické podmínky Českého středohoří, zejména jeho západní části tzv. „Milešovské středohoří“ a déle nížinných oblastí okresů Chomutov, Litoměřice, Louny a Most vždy byly velmi vhodné pro pěstování ovoce. Nejvíce jsou již historicky pěstovány jabloně, hrušně, višně, slivoně, meruňky, třešně, červený a bílý rybíz. Také ve sféře pěstování ovoce dochází k poklesu obhospodařovaných ploch, zejména u produkčních sadů. Přetrvávajícím problémem z předchozích dob zůstává nevyhovující věková struktura kultur, zejména u jabloní, višní, broskvoní a drobného ovoce. Pěstování zeleniny je soustředěno zejména do zelinářsky vhodných oblastí okresu Litoměřice a částečně okresu Louny. Na nejkvalitnějších půdách pod závlahami byly v roce 2007 nejvíce pěstovanými druhy zeleniny - cibule, kvěťák a zelí.

Využití zemědělského půdního fondu se v jednotlivých okresech Ústeckého kraje odlišuje. V absolutním pohledu se nejvíce orné půdy (67 111 ha) nachází v okrese Louny, nejméně naopak v okrese Ústí nad Labem (5 184), v okrese Litoměřice se nacházejí největší plochy zahrad a ovocných sadů (4 661 ha), největší rozloha trvalých travních porostů je dosažena v okrese Děčín (22 858 ha).

Ve struktuře zemědělského půdního fondu v jednotlivých okresech Ústeckého kraje převažuje orná půda, s výjimkou okresů Děčín a Ústí nad Labem, kde převažují trvalé travní porosty, zaujímající více než 60 % veškeré zemědělské půdy.

Hlavní skupinou pěstovaných zemědělských plodin jsou dlouhodobě obiloviny. Velikost osevní plochy obilovin se sice za posledních 15 let vcelku udržovala na stejné úrovni, ovšem vzhledem ke snižování rozlohy všech osevních ploch podíl obilovin postupně narůstal. Osevní plocha obilovin v roce 2007 byla 104 747 ha, z toho 59 % zaujímala osevní plocha pšenice.

V rámci reformy zemědělství ve státech EU byla stanovena kritéria pro vymezení méně příznivých oblastí, která zahrnují kromě ekonomických výsledků v zemědělství i ukazatele sociálně ekonomické a demografické (hustota obyvatel, migrace apod.). Zemědělské oblasti jsou rozděleny do dvou základních skupin:

1. Zemědělské oblasti s příznivými podmínkami, které se dále člení na:

- oblasti s nejvyšší produktivností
- oblasti s vysokou produktivností

2. Zemědělské oblasti s méně příznivými podmínkami (LFA), které se dále člení na:

- horské oblasti (11,31 %)
- ostatní oblasti LFA (34,23 %)
- oblasti postižené specifickými překážkami (3,5 %)

V ČR je zařazeno do oblastí LFA cca 49 % zemědělské půdy. Okresy Louny a Litoměřice byly zařazeny do oblasti s nejvyšší produktivností, oblast Českého středohoří však patří do LFA - ostatní oblasti. Okresy Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem a Děčín byly zařazeny do LFA - oblasti se specifickými překážkami, kam jsou zařazeny obce nacházející se v nejprůmyslovějších a těžební činnostech nejzatíženějších oblastech severních Čech a severní Moravy. Oblast Krušných hor však patří do LFA - horské oblasti. Zastoupení téměř všech kategorií zemědělských oblastí podle klasifikace EU nepřímo dokumentuje různorodost podmínek pro rozvoj zemědělství na území Ústeckého kraje.

Stejně jako v ostatních regionech ČR, také v ÚK narůstá rozloha neobhospodařovaných pozemků. K uvedenému stavu dochází zejména z důvodu nezájmu zemědělců o obhospodařování ploch, které je pro ně ekonomicky nezajímavé, na kterých nelze využít vysoce výkonnou zemědělskou techniku a také z důvodu nevyřešených majetkoprávních vztahů. Okres Děčín patří v republikovém srovnání mezi okresy s nejvyšší výměrou neobdělávané zemědělské půdy.

Neobhospodařované pozemky jsou zdrojem šíření plevelných invazních rostlin, zarůstají náletovými dřevinami. Neudržované plochy snižují estetickou hodnotu krajiny.

Specifickým jevem je zalesňování zemědělské půdy spojené s útlumem zemědělské produkce. Procesem zalesňování však často mizí dochované drobné louky a cenná přírodě blízká stanoviště vyskytující se v současné krajině pouze ve fragmentech.

Zemědělská půda kraje je ohrožena zejména vodní erozí (ohroženo více než 40% z celkové rozlohy zemědělské půdy). Problémem je rovněž zatížení půd průmyslovými hnojivy, které jsou důvodem zhoršení fyzikálních, chemických a biologických vlastností půdy a jsou rizikem pro kvalitu podpovrchových a povrchových vod.

Ústecký kraj patří mezi kraje s nižší intenzitou živočišné výroby mající v posledních letech stále klesající tendenci. I v roce 2007 pokračoval trend v poklesu stavů jednotlivých druhů a kategorií hospodářských zvířat. Nejmarkantnější je pokles u stavu prasat, které od roku 2001 poklesly o cca 53 000 kusů. Důvodem tohoto poklesu je zejména trvale nižší tržní cena za kilogram živé hmotnosti jatečných prasat, která nedosahuje hodnoty ceny nákladů na jeho výrobu. Setrvalý mírný pokles v počtu chovaných kusů je zaznamenáván také u skotu, prasat a drůbeže.

Jediným druhem chovaných hospodářských zvířat, jejichž počet se v posledních letech zvyšuje, jsou ovce. Tento pozitivní trend lze přičíst zejména opětovnému tradičnímu využívání ovcí při údržbě krajiny přirozeně šetrným způsobem, především na svažitých pozemcích, jen obtížně dostupných při obdělávání za pomoci mechanizace.

V roce 2007 vzrostl počet ekofarem v ÚK meziročně o 20 podniků na 98 ekofare, dle tohoto ukazatele se řadí kraj na sedmé místo v ČR. Výměra zemědělské půdy obhospodařované ekologicky se meziročně zvýšila o 3 686 ha na 34 694 ha, na celkové výměře zemědělského půdního fondu se podílela 0,82%.

6. Pozemky určené k plnění funkcí lesa

Výměra lesů Ústeckého kraje v roce 2007 činila dle ČÚZK 159 719 ha (dle ÚHÚL 159 951 ha), lesnatost tak dosáhla 29,9 % (průměr ČR je 33,7 %), tj. páté nejnížší hodnoty v ČR. Z celkové výměry lesů (dle údaje ÚHÚL) tvoří porostní půda 156 642 ha a bezlesí 3 309 ha. Na Děčínsku je lesnatost nejvyšší - 48,82 %, na Lounsku nejnížší - 15,26 %.

Přírodní podmínky Ústeckého kraje jsou velmi rozdílné. Ústecký kraj územně zasahuje do celkem 9 přírodních lesních oblastí (1 - Krušné hory, 2b - Mostecká a Žatecká pánev, 4 - Doupovské hory, 5 - České středohoří, 9 - Rakovnicko-kladenská pahorkatina, 17 - Polabí, 18 - Severočeská pískovcová plošina, 19 - Lužická pískovcová vrchovina a 20a - Lužická pahorkatina).

Převážná většina lesních porostů v kraji je jehličnatých (58%). Z dřevin je nejvíce zastoupen smrk ztepilý (37%), který je stále nejvíce vysazovanou dřevinou, z listnatých dřevin je to dub (10%).

Podle kategorizace lesů je v Ústeckém kraji 124 973 ha lesů hospodářských, 27 123 ha lesů zvláštního určení a 7 855 ha lesů ochranných.

Majoritním vlastníkem lesů v Ústeckém kraji je stát (LČR, s.p. obhospodařuje 110 575 ha lesů), další lesy jsou ve vlastnictví obcí, fyzických a právnických osob. Výrazným problémem kraje je zdravotní poškození lesních porostů, zejména na náhorní plošině Krušných hor.

Poškození lesních porostů imisemi (zejména síry) bylo způsobeno dlouhodobou vysokou imisní zátěží lesních porostů, která kulminovala v 70. a 80. letech 20. století. V tomto období dochází k plošnému kolapsu smrkových porostů náhorní plošiny a hřebenových poloh. Porosty náhradních dřevin byly zakládány z břízy, jeřábu a exotů, především smrku pichlavého. Od počátku 90. let 20. století dochází ve zbylých smrkových porostech i k určité stabilizaci a přizpůsobení vysokým koncentracím SO₂. Současná úroveň znečištění ovzduší v oblasti Krušných hor je po poklesu zatížení koncem 20. století poměrně stabilizovaná. Průměrné koncentrace NO_x a SO₂ nepředstavují pro lesní porosty v současné době akutní riziko. Nejzávažnější tak zůstává problém kyselých depozit, která na většině území Krušných hor dosud překračují hodnoty kritických zátěží a přispívají k pokračující acidifikaci lesních půd. V roce 2007 byl dokončen projekt „Lesnické hospodaření v imisní oblasti Krušných hor“, který je koncipován jako komplexní posouzení a vyhodnocení aktuálního stavu všech složek ekosystému lesa na náhorní plošině Krušných hor. Smyslem projektu je cílená realizace návrhu komplexních opatření, která povedou k zajištění všech funkcí lesa a na základě souhrnu dosud zjištěných poznatků přispějí k řešení problematiky lesnického hospodaření v Krušných horách.

Dlouhodobým úkolem lesního hospodářství v Ústeckém kraji je zkvalitnění půdního prostředí, redukce škodlivých činitelů, zavádění cílových dřevin zejména v oblastech s chřadnoucími a odumřelými porosty v přírodní lesní oblasti 1 - Krušné hory, zlepšování zdravotního stavu lesních porostů, optimalizování druhové skladby porostů s ohledem na obnovu přírodních společenstev a zvyšování funkčního potenciálu mimoprodukčních funkcí lesa s cílem vytvořit trvale kvalitní lesní prostředí v Ústeckém kraji, pro všestranný rozvoj území kraje a pro potřeby občanů.

7. Veřejná dopravní infrastruktura

Základní charakteristika a silné stránky dopravní infrastruktury

Předpokladem pro příznivý rozvoj Ústeckého kraje v evropském kontextu je procházející IV. transevropský multimodální koridor sítě TEN-T vedený v ose Berlin - Praha - Budapest - Istanbul / Constanta s návaznostmi na evropské sítě a trhy. Ten na území Ústeckého kraje v cílové podobě zajišťuje dálnice D8 - E55, I. tranzitní železniční koridor, výhledově vysokorychlostní trať, Labská vodní cesta, logistické centrum Lovosice, mezinárodní veřejné letiště Roudnice nad Labem a mezinárodní cyklistická stezka EuroVelo č.7.

V podélné ose s návaznostmi na sousední Karlovarský kraj má rozhodující význam postupně upravovaná mezinárodní silnice I/13 - E442, celostátní dvojkoľejná elektrizovaná trať č. 130 a veřejné vnitrostátní letiště Most. Doplnujícími nadřazenými osami s návaznostmi na sousední kraje a hlavní město Prahu jsou postupně realizované rychlostní silnice R7 Praha - Chomutov (- Chemnitz) a R6 Praha - Lubenec - Karlovy Vary - Cheb (- Marktredwitz), součást mezinárodního tahu E48.

Dopravní sítě mezinárodního a celostátního významu jsou pro nadřazené přepravní vztahy a obsluhu kraje doplněny sítí ostatních silnic I. třídy (silnice č. 7, 8, 9, 15, 27, 28, 30, 62) a železničními celostátními tratěmi. V koordinaci s rozvojem území, jeho přepravními vztahy, nároky a hranice překračujícími souvislostmi tyto přepravní systémy a sítě vyžadují zásadní postupnou přestavbu a modernizaci a to s ohledem na ochranu životního prostředí, trvale udržitelný rozvoj území a požadované nároky mobility.

Významnou doplňující kostrou, posilující vnitřní socioekonomickou stabilitu, rozvoj, mezisídelní vazby jsou silnice II. třídy a některé silnice III. třídy, v kolejové dopravě regionální železniční tratě. Krajská silniční síť i regionální železnice vyžadují postupnou přestavbu, úpravy a celkové zkvalitnění, ve vybraných oblastech případná dílčí nová propojení či jejich obnovu (např. obnova železničního propojení Dolní Poustevna - ČR/SRN - Sebnitz - Bad Schandau).

Součástí IV. TEN-T procházející Ústeckým krajem je řeka Labe, od říčního kilometru 102,2 Chvaletice po státní hranici se SRN zařazená mezi dopravně využívané vodní cesty (zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě). Od roku 1997, kdy ČR podepsala Evropskou dohodu AGN, je Labe v označení E20 součástí hlavních vnitrozemských vodních cest mezinárodního významu. Labe je pro ČR a tedy i Ústecký kraj zásadním spojením se sítí západoevropských vodních cest, umožňující přes SRN přístup do států Beneluxu, severní Francie a do významných přímořských přístavů.

Pro leteckou dopravu má Ústecký kraj významný potenciál ve stávajících veřejných a neveřejných letištích, z nichž předpoklady pro vyšší využití na úrovni mezinárodního veřejného letiště mají stávající veřejné mezinárodní letiště Roudnice nad Labem a veřejné vnitrostátní Most.

Součástí páteřní dopravní struktury kraje jsou cyklistické a pěší trasy dálkového a celostátního významu, které pro Ústecký kraj představují zásadní potenciál především pro řízený rozvoj rekreace a turistiky.

Problémy a závady dopravní infrastruktury

Mezi hlavní problémy dopravní infrastruktury Ústeckého kraje patří - nedokončená dálnice D8 v prostoru Českého středohoří (úsek Lovosice - Řehlovice), na území Ústeckého kraje dosud nezahájená realizace rychlostní silnice R6, dílčí rozestavěnost R7, pomalá přestavba silnice I/13 i nevyjasněná koncepce řešení silničního přivaděče I/13 Děčín k dálnici D8 (MÚK Knínice) způsobují přetížení dílčích úseků stávající silniční sítě s negativními dopady na přilehlá sídla, jejich obytná území i kvalitu životního prostředí. Technický stav mnohých silnic I. a II. třídy je neuspokojivý a vedení tras ve vztahu k sídlům často kolizní. Navrhovaná výstavba a přestavba silniční infrastruktury kraje probíhá relativně pomalu. To způsobuje v mnohých oblastech výrazně zhoršené podmínky bezpečnosti a plynulosti provozu i trvale zhoršující se stav ekologické zátěže sídel i dotčených oblastí.

Ve vztahu k sousednímu kraji Libereckému je koncepčně nestabilizovaná přestavba silnice I/13. Dosud sledovaný koridor přeložky silnice v nové poloze Děčín - Benešov nad Ploučnicí - Česká Lípa je v současné době prověřován v původní trase, která by maximálně využívala koridor stávající silnice I/13 vedený urbanizovaným územím ve spojení Děčín - Česká Kamenice a dále s možným odklonem mimo stávající koridor s návazností a pokračováním na území Libereckého kraje. Pro tyto úvahy nejsou v současné době ze strany ŘSD dostatečné podklady k možnému vymezení do ÚAP ÚK. Problematika nestabilizované přestavby silnice I/13 je dále soustředěna do prostoru Bíliny, kde byla v minulosti prověřována řada variant, z nichž z důvodů nejednotnosti stanovisek nebyla dohodnuta výsledná trasa. V současné době je zpracováván ÚP města Bíliny, který může varianty znovu posoudit, případně doplnit novými a navrhnout konečné řešení. Silnice I/27, zajišťující návaznost jižní části Ústeckého kraje ve směru na kraj Plzeňský je ŘSD sledována k zásadní přestavbě. Na základě zpracované předprojektové dokumentace je v dílčích úsecích navrženo variantní řešení, ke kterým jsou rozdílná stanoviska dotčených orgánů a obcí tak, že nelze dojít k jednoznačné dohodě. Nestabilizovaný úsek v prostoru Havraně a v úseku Radíčeves - hranice ÚK vyžaduje v součinnosti s ŘSD podrobnější prověření a upřesnění výsledného koridoru v rámci příslušných ÚP obcí.

Dopravní odlehlost a nedostatečná úroveň přístupové silniční sítě v prostoru Šluknovského výběžku dále prohlubuje socioekonomickou oslabenost tohoto regionu. V této souvislosti je pro Šluknovský výběžek rozhodující poloha sledované přestavby silnice I/13 v úseku Děčín - Liberec, přestavba silniční sítě I. a II. třídy, prioritně v prostoru Varnsdorf - Rumburk - Šluknov s pokračováním do západní části Šluknovského výběžku. Tyto záměry je nezbytné prověřit v rámci ÚP dotčených obcí a koncepčně stabilizovat tak, aby byly vytvořeny podmínky pro projektovou a realizační přípravu staveb.

Pro vyšší podíl železniční dopravy na každodenní i rekreační dopravě je převažující rozsah stávající sítě nekoridorových železničních tratí nevyhovující a vyžaduje zásadnější přestavbu v rozsahu modernizace, případně optimalizace a pravidelnou údržbu.

Stávající podmínky na labské vodní cestě jsou pro vyšší podíl vodní dopravy na celkové přepravě nákladu nevyhovující. Rozvoj vodní dopravy na této mezinárodní vnitrozemské vodní cestě je v koordinaci se saskou stranou podmíněn realizací staveb a opatření pro zlepšení plavebních podmínek.

V Ústeckém kraji dosud není ani pro dálkové cyklistické trasy plnohodnotná nabídka segregovaných cyklistických tras a stezek pro rozvoj rekreační a každodenní cyklistiky. Stávající vedení cyklistických tras, v mnohých úsecích společně s motorovou dopravou pro silnicích I., II. třídy snižuje bezpečnost provozu, degraduje vlastní přepravní funkci a omezuje míru využitelnosti pro každodenní i rekreační dopravu.

Pomalá realizace staveb i omezený rozsah výstavby a přestavby dopravních sítí na území Ústeckého kraje značně zaostává za potřebami mobility i nároky na přepravní vztahy a jejich trvalý nárůst. Dopravní sítě jsou v mnohých úsecích přetížené, technicky a kapacitně nevyhovující. To vede k trvalému nárůstu ekologického zatížení obytných území, oslabení bezpečnosti motorového i nemotorového provozu, znečištění životního prostředí i devastaci krajiny a přírody. Příkladem je dosud nedokončený úsek dálnice D8 přes České středohoří, který je jediným zbývajícím nedálničním úsekem na dálkovém tahu IV. TEMMK Praha - Dresden - Berlin. V jiných případech může docházet k dalšímu socioekonomickému oslabování území a k omezování podmínek pro jeho možný rozvoj (např. exponované úseky Krušných hor a Českého středohoří, Šluknovský výběžek apod.).

Zásadním aktuálním rizikem v ohrožení a přetížení obytného území silniční dopravou je nedořešená koncepce napojení Děčína na již provozovanou dálnici D8 v úseku Děčín - MÚK Knínice. Původní předložené varianty byly ze strany MŽP zamítnuty a v současné době nebyla předložena nová alternativa, která by mohla být podrobněji prověřena a případně ve svém koridoru stabilizována.

Rozvojové příležitosti a výhledové záměry

Přestože v ÚPD kraje jsou v současné době promítnuty dosud známé, případně prověřované záměry, které sledují naplnění dlouhodobě připravované koncepce rozvoje dopravy na území Ústeckého kraje z hlediska potřeb kraje, ČR i mezinárodních vztahů, je žádoucí prověřovat a připravovat nové záměry, pro které budou v území dlouhodobě respektovány podmínky pro jejich možnou výhledovou realizaci. To se týká například zkapacitnění silnice I/13 v úseku Klášterec n. Ohří - Ostrov n. Ohří. Tento námět je vyvolán koncepčními úvahami, které předpokládají, že Karlovarský kraj bude výhledově napojen kapacitní silnicí na saskou stranu a silnou hospodářskou aglomeraci Chemnitz především po silnici I/13 s návazností na silnici I/7 v ose Chomutov - Hora Sv. Šebestiána - Chemnitz. Stávající a připravovaná přestavba silnice I/13 v dotčeném úseku se ukazuje výhledově nedostatečnou. Totéž platí i o silnici I/7 ve spojení Chomutov - ČR/SRN - Chemnitz (návaznost na R7), která vyžaduje prověření a územní ochranu pro možné zkapacitnění na plnohodnotný čtyřpruh s návazností na kapacitní silnici saské strany. V těchto souvislostech se prostor Chomutova může výhledově stát významným dopravním uzlem, který si vyžádá posílení silničního spojení severovýchodně od Chomutova s propojením R7 a I/13 ve směru na Jirkov.

Dlouhodobě územně hájené koridory vysokorychlostní tratě jsou v aktuálně zpracovávané ÚPD kraje (ZÚR ÚK) vymezeny na základě zpracované studie jako koridor o šíři 600m. Koridor je vymezený na základě vyhledávací studie zpracované v měřítku 1 : 50 - 100 000, která neřešila detailně potenciální střety v území ani střety s limity využití území. To vede k tomu, že dochází k mnoha kolizím s funkčním využíváním území a k omezování roz-

voje řady dotčených obcí. Tato situace vyžaduje zpracování podrobnější dokumentace pro VRT a stanovení jasnějších podmínek pro územní ochranu koridoru.

Nejednotnost stanovisek na rozvoj vodní dopravy na řece Labi způsobuje odsouvání možnosti přípravy staveb a opatření na zlepšení plavebních podmínek na tomto toku. Vodní doprava tedy zůstává přepravním systémem s minimálním zapojením do přepravního řetězce nákladní dopravy. V nákladní přepravě není využitý její potenciál, který by znamenal možné převedení významných objemů nákladní dopravy na dlouhé vzdálenosti ze silnice na ekologicky šetrnější dopravu vodní.

Ústecký kraj má po realizaci všech sledovaných záměrů vysoké předpoklady pro začlenění se do kapacitních přepravních systémů v rámci střední Evropy, ČR a krajů. Bude mít veškeré předpoklady pro rozvoj přeshraničních i mezikrajských kooperačních vztahů i uspokojování potřeb přístupnosti, obsluhy a napojení v rámci vnitrokrasného dopravního systému. Rozvojem železnice a vodní cesty včetně logistiky budou vytvořeny podmínky pro vhodnější dělbu přepravní práce mezi dopravou silniční, železniční a vodní s cílem řízeného omezování silniční nákladní dopravy, individuální i veřejné automobilové dopravy. Sít' cyklistických tras a stezek s maximální mírou segregace bude po naplnění stávajících záměrů nabízet atraktivní podmínky pro každodenní dopravu i rekreační využití s hranice překračujícími návaznostmi.

8. Veřejná technická infrastruktura - energetika a spoje

Energetická infrastruktura kraje - součást energetiky ČR

Existence strategických zásob hnědého uhlí v Ústeckém kraji řadí tento region mezi nejvýznamnější. Tlaky na pokračování těžby uhlí za ÚEL budou vyvíjeny nejen subjekty podnikajícími v energetice ale také správními orgány národní či nadnárodní úrovně. Vzhledem k transformaci uhlí na elektřinu a teplo s dopadem na životní prostředí, bude vždy aktuální problém řešící kvalitu životního prostředí a únosný výkon energetického sektoru.

Spotřeba primárních energetických zdrojů i konečná spotřeba energie v ČR v posledních letech mírně rostou v souladu s dosavadním hospodářským růstem při setrvalé struktuře obou ukazatelů. Celková energetická náročnost ekonomiky ČR je vyšší než evropský průměr, tyto rozdíly je však třeba hodnotit v souvislosti s nižší cenovou hladinou všech ekonomik, které po roce 1989 prošly zásadní ekonomickou transformací. Situace ČR v zásobování elektřinou i teplem je na jedné straně dlouhodobě stabilní, na druhé straně je dodnes přežívajícím důsledkem socialistické struktury národního hospodářství s orientací zejména na hutnictví a těžké strojírenství, která byla postavena na významně předimenzovaném, ale současně velmi spolehlivém instalovaném výkonu parních elektráren a tepláren na uhlí, dále spolehlivým provozem JE Dukovany a později JE Temelín. To bylo a je vhodně doplněno regulačním výkonem v teplárnách a špičkovým výkonem v akumulacích a přečerpávacích vodních elektrárnách. Ke stabilitě dodnes přispívá i dobře volený palivový mix, založený na využití domácích zdrojů primární energie. Tyto sice spolehlivé, avšak dnes již zastaralé akvi-

zice byly až na výjimky pořízeny před 30 až 40 lety, a tedy s parametry a účinnostmi tomuto období odpovídajícími.

V současné době se energetika ČR nachází na významném mezníku. Celková dovozní energetická náročnost je z hlediska standardu EU sice přijatelná (42%), ČR je však země zcela závislá na dovozu ropy a plynu, tedy dvou surovin zásadních pro budoucnost; to je významné strategické omezení, i když z pohledu dnešní české energetiky platí, že tuzemská výroba elektřiny je na ropě a plynu prakticky nezávislá a výroba tepla pouze částečně na zemním plynu. Zásoby uhlí, v současné době rozhodujícího energetického zdroje, však mohou být během několika desetiletí vyčerpány. Je zjevné, že ve střednědobém horizontu se bude těžba hnědého i černého energetického uhlí snižovat a energetické firmy stojí před rozhodnutím, čím budou tyto zdroje nahrazeny.

Proces přijetí těchto rozhodnutí je časově zpožděn a v současné době podléhá zbytečným omezením, která vycházejí z apriorních restrikcí (např. vyloučení diskuse o jaderné energetice na základě politických dokumentů). Energetická prognóza ČR (Státní energetická koncepce) v rozpracované dosud nezveřejněné formě předpokládá rozvoj všech sektorů energetiky, naznačuje i předpoklad prolomení územně ekologických limitů (ÚEL) těžby hnědého uhlí. Vedle známých důsledků případného překročení ÚEL - poškození sídelní struktury, přírody a krajiny, technické a dopravní infrastruktury a životního prostředí obyvatel v širokém okolí, existuje i méně známé riziko tlaku na využití uhelných zdrojů (zejm. lomu ČSA) pro výstavbu nových elektrárenských bloků v SHP.

Hnědé uhlí – zdroj pro elektroenergetiku a CZT

Stavy vytěžitelných zásob hnědého uhlí v SHP jsou nízké a životnost jednotlivých lomů se pohybuje cca od 12 do 45 let. To umožňuje obnovit jen část kapacit postupně dožívajících výroben elektřiny a tepla při setrvání na této palivové základně. Hlavním limitem disponibility hnědého uhlí ve střednědobém horizontu jsou ÚEL, v dlouhodobém horizontu pak nemožnost využít zásoby hnědého uhlí v tzv. rezervních lokalitách (např. Bylany, Záhořany a další).

Na druhé straně náhrada dožitých elektráren novými, moderními vysoce účinnými bloky (energetická účinnost až 45%, bez dodávek tepla do systémů CZT) umožní zajistit výrazně vyšší výrobu elektřiny ze stejného množství uhlí. Tato skutečnost sníží tlaky na prolomení ÚEL těžby a bude mít pozitivní vliv na emise škodlivin do ovzduší. Přesto ale lze předpokládat, že vývoj těžby hnědého uhlí a struktura spotřeby (ve prospěch výroby elektřiny) povede k výraznému snížení dodávek uhlí pro teplárny. Existuje riziko, že pokud nedojde k pokračování těžby hnědého uhlí v lomu ČSA za ÚEL, tak může nastat omezení až k zastavení dodávek uhlí ve výši až 6 mil. tun zejména pro velké teplárny s kogenerační výrobou elektřiny a hlavně tepla pro významnou skupinu obyvatel ČR. Navíc těžební společnosti připravují ukončení výroby tříděného uhlí, a bude tedy třeba nahradit zhruba další 2 mil. tun uhlí ročně, které budou pro výrobu tepla a pro obyvatelstvo rovněž chybět.

Existence a těžba hnědého uhlí na území kraje umožnila vznik komplexu velkých elektroenergetických zdrojů o celkovém instalovaném výkonu 3,62 GW. Původně instalovaný výkon dosahoval přes 5 GW, avšak řada bloků v průběhu devadesátých let minulého století

dožila a byla odstavena. Ostatní bloky byly ekologizovány a vyhovují současným emisním požadavkům.

Komplex elektroenergetiky je významnou složkou ekonomiky Ústeckého kraje. Rozvoj elektroenergetických zdrojů si vynutil výstavbu rozvodu přenosové soustavy 400 a 220 kV /Výškov, Hradec/ a propojovacích vedení s rozvodnami stejné napěťové hladiny ležících mimo území kraje. Přenosová soustava 400 kV je propojena se stejnou sítí SRN a připravuje se druhé propojení západním směrem přes rozvodnu Vítkov. Distribuční soustava o napěťové hladině 110 kV je plošně dostatečně rozvinutá a umožňuje další zahuštění rozvodnami 110 kV. Některé rozvodny bude nutné pro posílení přenosových schopností a zvýšení spolehlivosti dodávek elektřiny propojit.

Elektrárny Ledvice, Tušimice, Prunéřov a Komořany pracují v kogeneračním režimu, tzn., že využívají vzniklé odpadní teplo pro napájení rozsáhlých soustav systému centrálního zásobování teplem (CZT) Kadaň, Klášterec n.O., Most, Litvínov, Teplice, Bílina, Chomutov, Jirkov. Další systémy CZT jsou provozovány v Ústí n.L., Děčíně /kogenerace/ a Litoměřicích (výtopna).

Dodávaný tepelný výkon nedosahuje svého možného maxima a jsou předpoklady rozšiřování soustav CZT. CZT představuje ekologicky relativně čisté vytápění a představuje komplexní službu pro konečné uživatele. Z hlediska výkonu zdrojů, je možnost rozšiřovat CZT v Chomutově, Jirkově, Kadaňi, Klášterci n.O., Teplicích, Bílině, Mostu a Litvínově.

V současnosti vůbec není využíváno odpadní teplo z bloků elektrárny v Počeradech. Již v osmdesátých letech minulého století se předpokládalo využití tohoto tepla pro napojení soustav CZT v Lounech, Žatci, Postoloprtech, Mostě, Litvínově a Obrnicích.

Nevyužité teplo představuje energetický potenciál, který mnohonásobně převyšuje možnosti všech uvažovaných druhů obnovitelných zdrojů na území kraje.

Zásobování plynem

Krajem prochází tranzitní plynovod umožňující dodávky zemního plynu z Ruska i Norska. Předávací stanice Bylany je hlavním zdrojem pro zásobování kraje, druhým zdrojem je regulační stanice VVTL/VTL v Dobříni u Roudnice n.L., která je rovněž napojena na tranzitní plynovod. Připravuje se výstavba dalšího tranzitního plynovodu „Gazela“ který umožní zvýšené dodávky plynu z Ruska do západní Evropy. Trasa bude zčásti kopírovat stávající tranzitní plynovod a nedaleko Chomutova se odkloní jižním směrem.

Soustava vysokotlakých plynovodů plošně pokrývá kraj a jsou předpoklady pro její rozšíření, pokud vzniknou nová odběrová centra. Je možno konstatovat, že stupeň plynofikace obcí v kraji je na nadprůměrné úrovni v rámci ČR.

Podstatná část sídlištních celků budována před rokem 1989 je zásobována energiemi trojcestným způsobem (elektřina, CZT, plyn), přičemž plynu je užíváno pouze pro vaření. Plynárenské sítě jsou tím málo využity a náklady na jejich provoz vytváří tlaky na zvyšování ceny plynu. Rekonstrukce energetického zásobování na dvojcestné /elektřina, CZT/ představuje složitou problematiku, kdy je třeba vyhodnotit životnost rozvodů elektřiny a plynu.

Obnovitelné energetické zdroje

Krušné hory mají v rámci podmínek ČR relativně dobré podmínky pro rozvoj větrné energetiky. Roční využití zdrojů se zde pohybuje okolo 20 %. Ve srovnání s podmínkami u Baltického moře, kde se využití pohybuje v rozsahu 80 - 85 %, se ale jedná pouze o zlomek možnosti využití těchto zdrojů. Rozsáhlé planiny Krušných hor umožňují i výstavbu velkoplošných fotovoltaických elektráren. Velký zájem investorů o výstavbu těchto zdrojů umocňují především výkupní ceny elektřiny. Vyrobená elektřina zatím není schopna konkurovat elektřině vyrobené v klasických zdrojích a je určena na vývoz. Rozvoj obnovitelných zdrojů založených na větru a slunci tak v současnosti představuje ekonomický efekt zejména pro jednotlivé investory. Z hlediska energetických bilancí jde zatím jen o velmi malý přínos.

Výstavba větrných elektráren, jejichž výkony se stabilizují na 3 MW a výšky strojů dosahují až 150 m, má značný vliv na krajinný ráz. Kromě vlastních zařízení elektráren si instalované výkony vyžadají výstavbu nových připojovacích vedení vysokého napětí. Pro překlenutí nestability výkonu větrných elektráren je zapotřebí regulačních prvků, kterými mohou být i přečerpávací vodní elektrárny, jejichž realizace by znamenala další značný zásah do krajiny Krušných hor.

Je škoda, že jsou dosud v malé míře využívány obnovitelné zdroje na lokální úrovni v jednotlivých objektech. Instalaci slunečních kolektorů a fotovoltaických panelů na střechy domů v současné době „startují“ dotační programy.

Mezi dalšími druhy obnovitelných disponibilních zdrojů patří jezy a vodní stupně na řekách Labe a Ohře umožňují výstavbu malých vodních elektráren. Jedná se o stabilní zdroje, které nevyžadují dodatečné regulace proměnlivého výkonu. Samostatnou tematikou jsou možnosti využívání rozsáhlých rekultivovaných ploch po těžbě uhlí pro rozvoj energetického zemědělství.

Spoje - telekomunikace

Od počátku devadesátých let byla postupně nahrazována síť dálkových metalických kabelů optickými kabely. Podstatně se tak zvýšily přenosové schopnosti sítě a byl vytvořen předpoklad pro rozšiřování všech hlasových, datových a dalších služeb. V jednotlivých obcích byly rekonstruovány přístupové sítě, podstatná část rekonstruovaných sítí je realizována jako kabelová síť uložená v zemi. Celoplošně byly instalovány moderní digitální ústředny na všech úrovních. Současné požadavky na hlasové služby jsou plně pokryty (vlivem konkurenčních bezdrátových technologií požadavky nerostou). Sítě jsou v mnoha místech využívány pro přenos TV signálu, rovněž s možností poskytování hlasových služeb a přístupem k internetové síti.

Spoje - radiokomunikace

Rozhlasový a televizní signál veřejně právních stanic pokrývá celé území ÚK v dostatečné kvalitě. V současné době již bezproblémově probíhá nahrazování analogového signálu digitálním. Síť radioreléových tras odpovídá stávajícím požadavkům na přenos informací. Na

území ÚK působí 4 operátoři pro provoz mobilních telefonů. Konkurenční prostředí přináší neustále nové nabídky hlasových i datových služeb včetně přístupu na internetovou síť.

9. Veřejná technická infrastruktura - zásobování vodou a kanalizace

ZÁSOBOVÁNÍ VODOU

Velká část území Ústeckého kraje je zásobována pitnou vodou prostřednictvím Vodárenské soustavy severní Čechy (VSSČ). I v místech, do nichž VSSČ nezasahuje (Děčínsko, Rumbursko, Šluknovsko) se nachází hustá veřejná síť skupinových vodovodů. Proto je zásobování pitnou vodou v Ústeckém kraji z hlediska ČR na vysoké úrovni.

Severočeská vodárenská soustava

Severočeská vodárenská soustava zahrnuje následující vodárenské soustavy a skupinové vodovody:

- vodárenská soustava OP-Přísečnice,
- vodárenská soustava OF-Fláje,
- vodárenská soustava OZ-Žernoseky,
- skupinový vodovod LT.017 Libochovice,
- skupinový vodovod MO.013 Šumná,
- skupinový vodovod UL.021 Chabařovice,
- skupinový vodovod UL.032 Ústí nad Labem

Vodárenské soustavy OP-Přísečnice a vodárenská soustava OF-Fláje jsou propojeny řadem DN 800 z vodojemu Chomutov 16 000 m³, min. hl. 423,88 m n.m., max. hl. 430,42 m n. m. do armaturní komory v místní části Čepirohy ve správním obvodu pověřené obce Most.

Vodárenské soustavy OF-Fláje (případně OP-Přísečnice), OZ Žernoseky jsou mezi sebou propojeny řadem DN 600 mezi armaturní komorou v obci Malhostice ve správním obvodu pověřené obce Teplice a mezi armaturní komorou v obci Řehlovice ve správním obvodu pověřené obce Ústí nad Labem.

Skupinový vodovod UL.32 Ústí nad Labem je se Severočeskou vodárenskou soustavou propojen :

- s vodárenskou soustavou OF-Fláje z armaturní komory v obci Malhostice řadem DN 700 do VDJ Střížovická Hora - 2×6000 m³ (330,00/336,00 m n. m.),
- s vodárenskou soustavou OZ-Žernoseky přes VDJ Michalovice - 2×2000 m³ (307,00 / 312,00 m n. m.) a armaturní komoru Trmice:
 - do VDJ Kubistov - 2×650 m³ (202,00 / 207,00 m n. m.),
 - do VDJ Větruše - 2×1600 m³ (205,20 / 210,00 m n. m.)

Skupinový vodovod MO.013 Šumná je se Severočeskou vodárenskou soustavou (vodárenskou soustavou OF-Fláje) propojen řadem OC DN 500 z VDJ Šumná - 2x650 m³ (345,60/350,50 m n. m.) do VDJ Hněvín IV. - 2x3000 m³ (335,00/340,00 m n. m.). Skupinový vodovod LT.017 Libochovice je se Severočeskou vodárenskou soustavou (vodárenskou soustavou OZ-Žernoseky) propojen řadem DN 100 mezi obcí Slatina a vodojemem Hazmburk 2x400 m³ (211,30/207,14 m n.m.). Skupinový vodovod UL.021 Chabařovice je se Severočeskou vodárenskou soustavou (vodárenskou soustavou OF-Fláje) propojen řadem DN 100 do VDJ Přestanov - 1x150 m³ (255,50 / 259,72 m n. m.).

Ostatní skupinové vodovody a soustavy

- Vodárenská soustava Žlutice (přivaděč z ÚV Žlutice v Karlovarském kraji)
- Skupinový vodovod Děčín (zdroje Hřensko, Děčínský Sněžník, Bynov)
- Skupinový vodovod Varnsdorf (zdroje Chřibská, Nová Huť)
- Skupinový vodovod Velké Chvojno (zdroj ÚV Ostrov)
- Skupinový vodovod Sebusín (zdroj Sebusím - Tlučeň)

Území Ústeckého kraje vykazuje přebytky zdrojů pitné vody a to jak podzemních zdrojů tak i povrchových. Zdroje mají zpravidla dostatečnou rovnoměrnou vydatnost a s výjimkou povrchových zdrojů se zpravidla jedná o kvalitní zdroje pitné vody.

U povrchových zdrojů jsou z hlediska kvality vody ve výhodě především velké vodárenské nádrže. U přímých odběrů z toků se výrazně projevuje kolísání kvality vody v závislosti na klimatických podmínkách a ročním období. Kvalitu povrchových zdrojů negativně ovlivnilo rozsáhlé odlesnění Krušných hor, které bylo způsobeno imisemi z tepelných elektráren. V současnosti se situace postupně zlepšuje, ale proces zlepšení kvality povrchových zdrojů bude dlouhodobý.

Mezi významné zdroje podzemních vod v Ústeckém kraji patří Ostrov, Sebusín, Hřensko, Velké Žernoseky, Malešov a Staré Fláje. Vrty Malešov a studny Velké Žernoseky jsou zdrojem pro vodárenskou soustavu Žernoseky zejména oblast Roudnice n./L. - Štětí - Litoměřice - Lovosice - Ústí n./L. Vrtané studny Hřensko jsou jedním ze zdrojů pro skupinový vodovod Děčín-Hřensko. Zářezy a studny Staré Fláje jsou zdrojem pro skupinový vodovod Dubí. Prameniště Ostrov je zdrojem pro Skupinový vodovod Velké Chvojno a pro Skupinový vodovod Sebusín je voda jímána studnami Sebusín. Významné vodárenské nádrže v Ústeckém kraji jsou především nádrž Přísečnice, Křimov, Kamenička, Fláje a Jirkov. Vodárenské nádrže Přísečnice, Jirkov, Křimov, Kamenička jsou zdrojem vody pro Vodárenskou soustavu Přísečnice zejména oblast Klášterec n./Ohří - Kadaň - Chomutov - Jirkov - Žatec - Most - Louny - Teplice. Vodárenská nádrž Fláje je zdrojem vody pro Vodárenskou soustavu Fláje zejména oblast Litvínov - Most - Osek - Duchcov - Dubí - Krupka - Teplice - Ústí n.L. Z vodárenských soustav a skupinových vodovodů je zásobeno přibližně 92% obyvatel z celkového počtu obyvatel zásobených pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu v kraji.

Zásobování průmyslovou vodou

První systém tvoří Přivaděč průmyslové vody Ohře-Bílina (POB). Zdrojem vody pro přivaděč průmyslové vody jsou čerpací stanice Rašovice (umístěna na řece Ohři), Hradištský potok, Pruněrovský potok, Lužnička, Lideňský potok, Hutná, Březenecký potok a Lužec. Současně lze do přivaděče převést vody z nádrže Přísečnice a to přes úpravnu vody Hradiště a Hradištský potok. V protipovodňovém systému soustavy je rozhodující převod povodňových průtoků do povodí Chomutovky (a tím zpět do řeky Ohře). Řeka Bílina a přivaděč průmyslové vody jsou zaústěny do retenční nádrže Újezd. Tato nádrž zachycuje veškeré povodňové průtoky z povodí. Odtok z vodního díla Újezd je veden do oblasti Mostecká po 140 m vysoké výsypce (Ervěnický koridor) potrubím 4 x DN 1200 mm, dlouhým 3 100 m s kapacitou 12,0 m³.s⁻¹. Vodohospodářskou soustavu dále tvoří nádrže Zaječice, Otvice a vyrovnávací nádrž Březeneček.

Druhým nezávislým systémem je Průmyslový vodovod Nechranice (PVN). Přivaděč průmyslové vody tvoří dvě ocelová potrubí DN 1 200 mm. Voda do těchto dvou potrubí je dodávána čerpací stanicí Stranná (umístěná na řece Ohři pod hrází nádrže Nechranice). Z Průmyslového vodovodu Nechranice je zásobován průmyslový areál ve Velebudicích včetně úpravy pitné vody Velebudice, průmyslové areály na jihovýchodním okraji Chomutova, v Komořanech a Chemické závody v Záluží. Do oblasti Chomutova je voda z přivaděče dopravována čerpací stanicí Lažany.

Do oblasti Teplicka je dodávána voda prostřednictvím Labského průmyslového vodovodu s čerpací stanicí v Dolních Zálezlech. Voda je určena zejména pro elektrárnu Ledvice.

S uvedenými systémy pro převod průmyslové vody je nutno počítat i do budoucna, protože mohou být i v případě stagnace některých průmyslových výroby využity k rekultivaci zbytkových jam.

KANALIZACE

Rozvoj kanalizace probíhal na území Ústeckého kraje nerovnoměrně. První fungující systémy zakončené čistírnou odpadních vod byly realizovány zejména podél toku Ohře s ohledem na využívání vody z Ohře pro odběry vody. Postupně byly však realizovány kanalizační sítě a čistírny odpadních vod u všech větších měst. V současnosti probíhá postupná realizace čistíren odpadních vod u všech větších sídel nad 500 obyvatel, v delším horizontu je plánováno čištění odpadních vod u obcí nad 200 obyvatel. Ke stávajícím kanalizačním systémům jsou připojovány obce v jejich dosahu, čímž dochází ke vzniku tzv. nadobecních kanalizačních systémů.

V dokumentaci PRVKÚ ČR byly vymezeny následující nadobecní kanalizační systémy nacházející se v Ústeckém kraji.

Název nadobecního systému	Čistírna odpadních vod
Bílina – Chudeřice – Světec – Chotějovice - Hostomice	Bílina
Údlice – Spořice – část Chomutova	Údlice
Jirkov – Vinařice – Březeneč – Otvice – část Chomutova	Jirkov
Litoměřice – Lovosice, obce a místní části napojené na ČOV Litoměřice	Litoměřice
Louny – Dobroměřice – Lenešice – Raná – Černčice – Obora – Cítoliby – Líštiny	Louny
Straškov – Vodochody – Račiněves – Bříza – Vražkov – Mnetěš – Ctiněves – Černouček	Straškov
Roudnice nad Labem – Podluský – Dušníky – Vědomice – Kleneč – Krabčice – Rovné – Vesce – Dobříň	Roudnice nad Labem
Teplice – Dubí – Krupka, obce a místní části napojené na ČOV Bystřany	Bystřany
Duchcov – Želénky – Zabuřany – Háj u Duchcova – Domaslavice – Osek – Lahošť – Jeníkov – Oldřichov – Hudcov	Želénky
Ústí nad Labem, obce a místní části napojené na ČOV Ústí nad Labem	Ústí nad Labem
Varnsdorf – Rumburk – Horní Jindřichov – Dolní Křečany – Staré Křečany – Seifhennersdorf	Varnsdorf
Žatec – Velichov – Libočany – Nové Sedlo – Staňkovice	Žatec
Libochovice – Dubany – Poplze – Radovesice – Žabovřesky nad Ohří (navrhovaný systém)	Libochovice

Funkce neobecních systémů je spolehlivá a vybavení velkých čistíren umožňuje prostřednictvím moderních technologií odstraňování všech složek odpadních vod dle příslušných předpisů. Stávající velké kanalizační systémy jsou založeny převážně na principu jednotné kanalizační sítě, což způsobuje při dešťových srážkách poměrně silnou zátěž vodních toků nařazenými splaškovými vodami odlehčenými kanalizační sítí.

10. Sociodemografické podmínky

Sociodemografický potenciál, tj. lidský a sociální kapitál jsou stejně důležitými zdroji ekonomického růstu jako kapitál investiční v podobě strojů, zařízení a nejnovějších technologií nebo dostatečné množství surovin, zemědělské půdy a jejich efektivní využití. Obdobně jsou také uvědoměli a vzdělaní obyvatelé důležitou podmínkou racionálního chování společ-

nosti ve vztahu k životnímu prostředí. Pro Ústecký kraj je vzhledem k jeho minulosti problematika kvality lidského a sociálního kapitálu klíčová.

Ústecký kraj má dlouhodobě podprůměrné, v řadě ukazatelů i v rámci ČR nejnižší hodnocení lidského a sociálního kapitálu. V nadprůměrně vysoké nezaměstnanosti, se kterou se Ústecký kraj dlouhodobě potýká, se odráží jak nepříznivá vzdělanostní struktura obyvatelstva, tak zhoršený zdravotní stav obyvatel či snížená kvalita sociálního kapitálu spojená s nežádoucími socio - patologickými jevy. Je zde zvýšený počet trestných činů na obyvatele a také počtem rozvodů na 1 000 obyvatel (3,4) a počtem potratů na 100 narozených (45,7) se Ústecký řadí na druhé místo po Karlovarském kraji v celorepublikovém srovnání. V posledním období eskalují i projevy rasismu.

Příznivé hodnocení má kraj pouze v některých demografických ukazatelích a procesech. Relativně uspokojivé je i hodnocení sociální infrastruktury kraje. Z demografických jevů lze pozitivně hodnotit především příznivou věkovou skladbu a kladné saldo migračního pohybu i přirozené měny v posledních letech.

Ve srovnání se zbytkem republiky je Ústecký kraj dlouhodobě „nejmladším“ krajem. Má ve své populaci nejen nejvyšší podíl dětí do 14 let (15,3 %v roce 2008), ale také nejnižší podíl 65letých a starších obyvatel (13%). Příčiny relativního mládí Ústeckého kraje lze hledat v jeho specifickém vývoji migrace od 2. světové války. Po válce byla značná část původního německého obyvatelstva odsunuta a rozvíjející se těžký průmysl stimuloval migraci převážně mladých pracovních sil do kraje. Výsledkem byla a je dlouhodobě vyšší natalita než byl průměr v ČR. V roce 2008 měl Ústecký kraj druhou nejvyšší natalitu (12 ‰) po Středočeském kraji (12,4 ‰).

Relativní mládí populace potvrzuje i nejnižší průměrný věk v ČR (39,4 let). Mladší populace, jako je ta v Ústeckém kraji, dosahuje díky relativně nižšímu podílu starších obyvatel většinou relativně nízké míry úmrtnosti. V případě Ústeckého kraje tomu tak ovšem není. Ten měl v roce 2008 vůbec nejvyšší obecnou míru úmrtnosti (10,5 ‰) v ČR i standardizovanou míru úmrtnosti, která eliminuje vliv věkové struktury. Tento jev potvrzuje i dlouhodobě nejnižší střední délka života (naděje na dožití).

Také u migračního pohybu není hodnocení přínosů jednoznačné, vzhledem k věkové a sociální skladbě imigrantů. Významnou část tvoří obyvatelé postproduktivního věku a sociálně neintegrované obyvatelstvo. Naopak z podrobnějších analýz migrace vyplývá, že z kraje odcházejí především mladí obyvatelé s vyšším vzděláním.

Skutečností ovšem je, že se situace v kraji z celé řady dříve velmi problematických sociálních, zdravotních i demografických hledisek v posledních letech značně zlepšila. Snížila se míra nezaměstnanosti, zvýšil se podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, prodloužila se průměrná délka života a pod. Příznivý vývoj ale probíhal se stejnou nebo nižší dynamikou jako v ostatních krajích a proto se pozice Ústeckého kraje v rámci ČR zásadně nezměnila.

V rámci kraje jsou přitom patrné významné regionální rozdíly v kvalitě lidského a sociálního kapitálu a to jak na úrovni okresů, ORP i menších správních obvodů POÚ (viz, kapitola Hodnocení vyváženosti územních podmínek).

Současná ekonomická krize přinesla omezení pozitivního ekonomického i sociálního vývoje kraje. Dopady jsou již dnes patrné na růstu míry obecné i registrované nezaměstnanosti (za I. čtvrtletí 2009). Vzniká riziko rozšiřování dalších skupin obyvatel, kteří se propadnou do sociální sítě, vč. rozšiřování skupiny neplatičů nájmu, vč. skupiny obyvatel postižených exekucí. Krize se výrazně dotkne především méně kvalifikovaných skupin obyvatel ale i kvalifikovaných skupin s velkými hypotečními a úvěrovými zátěžemi. Lze očekávat růst sociálního neklidu a negativních postojů s rasovým podtextem.

Nedostatek prostředků z veřejných financí neumožní řešit regionální rozdíly v kvalitě životních podmínek a dostupnosti práce a služeb. Reálné je riziko poklesu intenzity bytové výstavby. Zvýší se vyjížďka za prací spojená s časovými ztrátami. To může vést i k změně migračního salda na záporné hodnoty.

Rizikem spojeným s řešením problémů na trhu práce může být rozhodnutí vedoucí k prolomení ÚEL vedoucí k rozšíření těžby a k extenzivnímu rozvoji konvenční energetiky. Ze sociálního hlediska je to krátkozraké řešení, s dlouhodobě negativními důsledky na sociální strukturu, soudržnost a sociální integraci obyvatel o životním prostředí nemluvě.

Bez ohledu na bezprostřední budoucnost je jedinou šancí kraje pokračovat ve snaze o změnu obrazu kraje ve veřejnosti, pokračovat v realizaci opatření k růstu vzdělanosti, adaptability a podnikavosti obyvatel, k vytváření příznivých podmínek pro investory, vytváření pracovních příležitostí pro méně kvalifikované obyvatele v rámci činností vedoucích k zlepšení estetiky a kvality prostředí. Příležitostí pro omezení řady negativních sociálních důsledků současných i budoucích problémů je vyšší účinnost sociálně preventivních programů, podpora rozvoje neziskového sektoru, občanského a lokálního života.

11. Bydlení

Ústecký kraj má relativně mladý domovní a bytový fond. Kraj patřil v minulosti k oblastem s vysokou dynamikou nové bytové výstavby - zejména panelových sídlišť, část z nich byla přitom dokončena až v první polovině devadesátých let.

Masivní panelová výstavba sice příznivě změnila ukazatele technického standardu bytů, ale v současnosti přináší řadu problémů stavebně technického, architektonického i urbanistického rázu.

Nepříznivě ovlivnila i druhovost domů a pro kraj je stále ještě typická malá pestrost forem bydlení, přestože v nové výstavbě od poloviny devadesátých let již převažuje výstavba rodinných domů nad výstavbou bytů v bytových domech.

V úhrnu za desetiletí 1998 - 2008 se v Ústeckém kraji podíl těchto bytů přiblížil téměř polovině všech dokončovaných bytů, přičemž v rámci jednotlivých let byla 50% hranice několikrát překročena. Byty v bytových domech tvořily necelých 17% a byty vzniklé nástavbami necelých 10%. Zbývající byty vznikly jako byty specifického určení nebo byty v ostatních budovách.

Ve struktuře dokončených bytů podle vlastníka v Ústeckém kraji v úhrnu celého desetiletí více jak polovina dokončených bytů patřila fyzickým osobám, zhruba třetinou se na cel-

kovém počtu podílely obce. To se týká především výstavby bytových domů., kde obecní byty tvořily 83%, v letech 1998, 2001 a 2003 byly touto formou dokončeny všechny byty v bytových domech. Družstevní formou výstavby nebyl v celém období let 1998 až 2007 dokončen ani jeden byt. Pozitivním zjištěním je ale skutečnost, že u více jak pětiny ze všech dokončených bytů za roky 1998 až 2007 byly využity dotace Ministerstva pro místní rozvoj. Z části se to týká i transformace objektů po armádě na bytovou funkci, ke které došlo např. v Kadani nebo Podbořanech.

Výstavba rodinných domů přinesla posun v prostorovém standardu bydlení. Stavěly se především vícepokojové byty, 38% tvořily čtyřpokojové byty, 34,5% tvořily byty pětipokojové a větší. U bytových domů je situace opačná. V celém desetiletém období tvořily malé byty (jednopokojové byty a garsoniéry) 45% a dalších 25% dvoupokojové byty.

Krajská intenzita dokončovaných bytů (roční průměr za období 1998 - 2007 je 1,2 bytu) je velmi nízká, výrazně pod celorepublikovým údajem (2,8 bytu). Současně intenzita zahajovaných bytů je nejnižší ze všech krajů.

Bytová výstavba jako celek je situována především mimo oblasti s nejvyšší koncentrací panelové sídlištní výstavby. Nepočítáme-li efekt přitažlivosti krajského města, kam směřovalo cca 12% bytů, je nová výstavba situována především na Litoměřicko, Děčínsko a Lounsko, tedy realizovala se především v oblastech s převahou malých obcí.

Ústecký kraj proto patřil a stále patří ke krajům s velkými regionálními rozdíly ve standardu bydlení mezi urbanizovanými a venkovskými prostory a mezi průmyslovými pánevními oblastmi a východním prostorem Šluknovského výběžku. Pro průmyslové oblasti nebo odlehlé městské oblasti s velmi starým bytovým fondem je stále ještě charakteristická existence silně zanedbaných a degradovaných městských částí (např. Chánov, Předlice, Trmice, Rumburk) jako pozůstatek minulosti a nedostatečné péče o bytový fond v současnosti. Situaci ztěžuje obecní vlastnictví zanedbaného bytového fondu a sociální skladba bydlících v těchto částech.

Ekonomická krize nepřináší šance na změnu, ale naopak hrozí zhoršením situace. Tomu je nutné předcházet důrazem na realizaci koncepce bydlení sociálně slabých skupin.

Po ekonomickém oživení může dojít k zásadní změně v tempu bytové výstavby. Zejména v oblastech, kde lze předpokládat vysokou pracovní nabídku a masivnější novou výstavbu, by měly obce reflektovat negativní zkušenosti z dopadů výstavby bez doprovodné sociální infrastruktury.

12. Rekreační a cestovní ruch

Ústecký kraj má celkově velmi dobré, zejména velmi pestré podmínky pro rozvoj cestovního ruchu (CR) a rekreace. Jednotlivé oblasti mají dobré předpoklady profilovat se v určitých produktech. Právě využití a podpora těchto specifických předpokladů je klíčovou příležitostí pro rozvoj CR.

Největší potenciál pro CR mají Krušné hory a Podkrušnohoří, Děčínsko a České středohoří. Oblast Krušných hor a Podkrušnohoří také disponuje nejvyššími kapacitami ubytovacích zařízení. Z celkového rozsahu v kraji disponuje oblast 50% kapacit ubytovacích zařízení, 55% kapacit pokojů, a 43 % kapacit lůžek.

Krušné hory a Podkrušnohoří

Nejzápadnější část Krušných hor nabízí návštěvníkům nejvýznamnější lyžařský areál Ústeckého kraje - Klínovec, který má potenciál k vytvoření rozsáhlé lyžařské oblasti mezinárodního významu spolu s Božím Darem a Jáchymovem v Karlovarském kraji a Oberwiesenthalem v Sasku. Směrem k východu roste podíl klidové, místy opuštěné horské krajiny vhodné pro lyžařskou a cyklistickou turistiku. Téměř totální odlesnění oblasti vlivem imisí snižuje atraktivitu západní části Krušných hor a také vybavení infrastrukturou pro turisty je velmi slabé.

V Podkrušnohoří se Klášterec nad Ohří prostřednictvím městského úřadu a Informačního centra profiluje jako výrazné nástupní místo mnoha turistických aktivit. Lázně Klášterec nad Ohří usilují o získání statutu lázeňského místa. Málo využitým potenciálem je Kamencové jezero a Mlýny na Chomutovce). Historickým a velmi dobře udržovaným městem je Kadaň. Spolu s blízkou Nechanickou přehradou je přitažlivá pro turisty i přes své obklopení, dnes již ekologizovanými tepelnými elektrárnami. V Chomutově je Podkrušnohorský zoopark, z náročných sportů je možné provozovat paragliding na Špičáku a jiné.

Střední část Krušných hor

Prostor mezi Horou Svaté Kateřiny a Českým Jiřetínem je téměř neobydlenou a dosud málo objevenou horskou oblastí využívanou především pro krátkodobé pobyty obyvatel blízkých měst, včetně sjezdového a běžeckého lyžování na Klínech či v Meziboří. Kromě dnešního využití pro obyvatele měst mostecké pánve (individuální chaty, výlety včetně možnosti využití cyklobusu Dopravního podniku měst Mostu a Litvínova) má oblast potenciál zaujmout též dlouhodobější návštěvníky ze vzdálenějších lokalit, budou-li k dispozici kvalitní ubytovací služby a občerstvení, nabídky cyklotras a zpřístupněny technické památky dříve intenzivně osídleného a využívaného kraje. Velký význam mají místní hraniční přechody, jejichž provoz bude třeba rozšířit též pro automobily.

Města Most a Litvínov nejsou prototypem turistických cílů. V jejich okolí jsou památky či v poslední době upravené rekreační zóny v rekultivovaných územích, které vyvolávají krátkodobou, jednodenní pasivní sportovní turistiku (autodrom, dostihové závodiště, mezinárodní tenisový turnaj). Statutární město Most disponuje mnoha krytými a otevřenými sportovními areály, je zde Městské divadlo se scénami Divadlo rozmanitostí, Divadýlko pod Koulí a činohrou, divadlo má i Litvínov. V areálu bývalé výsypky je vybudované 9-jamkové golfové hřiště I. Golf Club Most. Pro rozvinutí intenzivnější obchodní, firemní a kongresové turistiky chybí kvalitní možnost ubytování (tří a čtyř hvězdičkové hotely). Málo známou je informace o tom že Mostecko je kvalitní vinařskou oblastí.

Východní část Krušnohoří

Je částí kraje kam spadá Ústecko-Teplicko. Jedná se o území s nejvyšší hustotou osídlení v kraji. Jak Ústí nad Labem, tak Teplice, přišly v druhé polovině dvacátého století o mnoho ze své dřívější krásy a hodnoty. Obě města však mají příležitost měnit se v místa oblíbená svými návštěvníky, díky své společenské, kulturní a sportovní vybavenosti a blízkému okolí.

Teplicím se postupně navrácí pověst kvalitního lázeňského místa s vysokou koncentrací golfových hřišť. V kombinaci s historickým Duchcovem (zatím ale minimálně navštěvovaným) a s příměstskými horskými centry Bouřňák, Horní Krupka či Telnice, poskytuje oblast zajímavou turistickou nabídku především pro městskou turistiku spojenou s pěší turistikou, a lázeňstvím. Možnosti vyššího využití mají Lázně Dubí a příměstské termální koupaliště Brno. Dálnice D8 znamená kvalitní zpřístupnění z Prahy, z Drážďan i Berlína, vynikající je i dostupnost Ústí nad Labem po novém železničním koridoru.

Děčínsko

Děčín je nejčastěji navštěvovaným turistickým cílem v Ústeckém kraji, vysoký podíl jednodenních návštěvníků sem přijíždí na nákupy. Největší hodnotou oblasti je České Švýcarsko, které patří ke špičkovým a frekventovaně využívaným letním turistickým cílům s krátkodobými pobyty. Je i mimosezónním cílem pěších výletů, turistů na kolech a horolezců. Labské pískovce přitahují turisty z Čech, Saska i zahraničí již třetí století. Věhlasné turistické atrakce, přeshraniční rozsah i poloha na Labi, po kterém přijíždí řada návštěvníků od Drážďan, i snadný přístup po silnici jsou silnými stránkami oblasti.

Oblast je vysoce využívána, vyžaduje již dnes regulaci turistického ruchu a přísnou ochranu přírody. Převládá zde rekreace v individuálních rekreačních objektech a krátkodobé pobyty. Chybí nabídky aktivit mimo vlastní národní park. Výjimečným přírodním kvalitám se bude muset přizpůsobovat i kvalita služeb turistickému ruchu. Labská cesta je využívána pro turistiku více německými podnikateli, možnosti podnikání jsou na českém úseku řeky málo využívány. Nabídku kulturních zážitků představuje Městské divadlo v Děčíně, festivaly country a folkové hudby.

Šluknovsko

Je především zemědělsky a průmyslově využívanou lesnatou podhorskou oblastí, která nemá zvláště významné turistické atrakce a nestaví svůj rozvoj prioritně na turistickém ruchu. Přesto území nabízí možnosti ubytování ve venkovském prostředí a jeho zvláštní geografická poloha, blízkost větších měst v Sasku a blízkost turistických cílů Děčínska a Lužických hor, mu dávají možnosti pro zpestření nabídky ubytování pro rodinnou i hromadnou rekreaci. Významnějším centrem je Dolní Poustevna.

Lužické hory

Zázemím pro významnou turistickou oblast Lužických hor je Varnsdorf . Nabízí ubytování i s kempem u vodní plochy. Okolí Jedlové, Chřibské, Doubice či Kytlice nabízí jedinečnou horskou krajinu, kterou dnes ožívují aktivity sdružení obcí v čele s Jiřetínem pod Jedlovou a komerční sféry, například obnovení rozhledny na Jedlové nebo společný projekt golfového hřiště či turistický fenomén Tolštejnského panství (turistická hra). Jiřetín pod Jedlovou se profiluje na významné regionální centrum turistiky.

Kytlice je více využívána pro individuální rekreaci. Západní oblast Lužických hor nabízí kvalitní krajinu pro letní i zimní rekreaci včetně sjezdového lyžování, je zároveň východiskem výletů do Liberecké části Lužických hor a do turisticky velmi zajímavých a rozvinutých německých Žitavských hor.

České středohoří

Významných turistickým kulturním a památkovým cílem jsou Litoměřice a jejich okolí, které tvoří v Čechách ojediněle tvarované České středohoří. Výjimečným cílem turistického ruchu je starobylý Úštěk na rozhraní Středohoří a Kokořínska, který nabízí jedinečnou a velmi citlivě udržovanou městskou památkovou rezervaci a kvalitní pobytovou rekreaci s koupáním v rybníku Chmelař. Dolní Poohří na jihu si dosud renomé turistické oblasti nezískalo, Výjimečným cílem turistického ruchu je Terezín, který je cílem nabídek mnoha pražských cestovních kanceláří pro krátkodobé výlety zahraničních turistů, Terezín však kromě smutné historické připomínky a vojenských památek nabízí zatím málo atraktivní služby.

Nejnámější část Českého středohoří v okolí Milešovky je turisticky málo intenzivně využívaným územím. Turistika se omezuje na pěší turistiku (výstupy na Milešovku a Lovoš) a cykloturistiku, žádné ze sídel v okolí Středohoří však nevešlo do povědomí jako východisko poskytující kvalitní zázemí jeho návštěvníkům. Významným střediskem závěsného létání se staly kopce Českého Středohoří, Raná je celostátně známým pojmem a její návštěvníci jsou zdrojem příjmů.

Krajina Českého středohoří je jednoznačně atraktivní a aktivity spojených s vnímáním krajiny (cyklistika, jezdeckví) jsou pro podnikatele v cestovním ruchu v Českém středohoří možností do budoucna.

Podřipsko

Podřipsko na rozhraní středních a severních Čech s legendárním Řípem se dostatečně turisticky „neprodává“. Kolem Roudnice nad Labem jsou přitom první rozsáhlejší lesy severně od Prahy, spolu s navazujícím Kokořínskem může oblast hrát mnohem větší roli pro rekreaci obyvatel středních Čech i pro cesty z jiných oblastí Čech. Říp je oblíbeným cílem cyklistických výletů z Prahy, na objevení více návštěvníky čekají též lázně ve Mšeném či starobylá Budyně nad Ohří. V Roudnici nad Labem je známé sportovní letiště, dvě rozhledny, v Račicích vodácký a veslařský areál, Podřipsko se zapojuje do mezinárodního projektu Modrý pruh Labe.

Poohří

Jde o mírně zvlněnou značně odlesněnou krajinu, která sama o sobě není a zřejmě nebude turisticky významnou. Pro vodáky je zajímavý tok Ohře, vyššího využití však dosahuje ve svém horním úseku v Karlovarském kraji. Za návštěvu stojí starobylý Žatec či historické Louny. Výjimečnou je u jižní lesnatá oblast Rakovnické pahorkatiny a Džbánu, která je dosud velmi málo známým přírodním územím, která by se dala více využít pro všechny formy agroturistiky.

Podbořansko

Podbořansko má skromný potenciál pro CR. Velkou část tvoří Doupovské hory s vojenským újezdem nepřístupným veřejnosti, která má možnost využívat pouze její východní okraj. Prozatím je hlavním lákadlem pro turisty zámek Krásný Dvůr s unikátním parkem a rozvíjejícími se dalšími aktivitami (golf, jízdy na koních), který zatím není dostatečně propagován. Určitou šancí do budoucna je dlouhodobě uvažované zřízení Chráněná oblasti Střední Poohří – Doupovské hory.

Závěr

Potenciál rekreace a cestovního ruchu Ústeckého kraje je zatím nedostatečně využitý. Důvodů je celá řada a lze je seskupit do těchto oblastí:

- nedostatečná organizace a marketing CR,
- nedostatečné tvorba přitažlivých produktů CR,
- přetrvávají problematický image kraje,
- nedostatky v infrastruktuře CR,
- nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů pro CR,
- nedostatečná angažovanost a motivace obcí k podpoře CR.

Zásadním rizikem pro rozvoj rekreace a cestovního ruchu v kraji je prolomení územně ekologických limitů a další extenzivní rozvoj těžby hnědého uhlí a energetiky s negativními dopady nejen na krajinu a životní prostředí ale především na vnímání charakteristiky kraje doma i za hranicemi a na sociální profil jeho obyvatel.

13. Hospodářské podmínky

Ústecký kraj má z celé řady hledisek velmi dobré předpoklady pro hospodářský rozvoj. Má výhodnou geografickou polohu a výhodnou pozici na středoevropské dopravní ose, má rozmanité geografické předpoklady pro rozvoj různých druhů ekonomických aktivit, má

bezprostředně dostupné energetické zdroje, vybudovanou technickou, dopravní a vodohospodářskou infrastrukturu.

Z geografického hlediska je možné Ústecký kraj rozdělit do několika základních oblastí, jejichž vlastnosti předurčily jejich sociálně - ekonomický charakter a i dnes ovlivňují možnosti dalšího rozvoje.

Na severu, podél hranic se Spolkovou republikou Německo, se rozkládají Krušné hory, na něž na severovýchodě navazují Labské pískovce a Lužické hory. V těchto oblastech (s převážně horským charakterem) je hustota osídlení poměrně nízká a ráz krajiny dlouhodobě podvazuje hospodářskou aktivitu. V minulosti oblast prosperovala jednak díky svému nerostnému bohatství (Krušné hory) nebo rozvinutému průmyslu sklářskému a textilnímu (Lužické hory a Šluknovsko). V současné době se v těchto oblastech stále více rozvíjí rekreace a cestovní ruch, který je po útlumu textilního a sklářského průmyslu jednoznačně jednou z trvale významných odvětví ekonomiky této části území.

Středem Ústeckého kraje, jižně od příhraničních regionů, se od západu na východ vine pás v němž leží největší města v kraji. Na rozdíl například od Plzeňského nebo Jihomoravského kraje nemá Ústecký kraj jedno přirozené (spádové) centrum, ale naopak souvislý pás větších měst, která fungují jako póly rozvoje (Chomutov-Most-Teplice-Ústí nad Labem-Litoměřice-Děčín).

Na západě (na hranici s Karlovarským krajem) do tohoto „středního pásu“ zasahuje východní cíp Doupovských hor. Na něj navazuje Severočeská hnědouhelná pánev, která je nejvýznamnější průmyslovou oblastí Ústeckého kraje a dále České středohoří.

Regiony v Podkrušnohoří se svým těžkým průmyslem a hutnictvím byly v minulosti celorepublikově významnými průmyslovými a energetickými centry. Dnes tvoří sice stále průmyslovou a energetickou základnu ČR, ale dlouhodobě jednostranná specializace si vybírá svou daň. Podkrušnohoří se stále potýká se strukturálními problémy, vysokou nezaměstnaností, se značnými ekologickými škodami, s narušeným rázem krajiny. Přesto zde sídlí největší zaměstnavatelé Ústeckého kraje, ke kterým patří Mostecká uhelná společnost, Severočeské doly a Chemopetrol.

Na jih od Severočeské hnědouhelné pánve a Českého středohoří se po celé délce krajských hranic s Plzeňským a Středočeským krajem se táhne souvislá oblast Poohří a Polabí. Její rovinný reliéf a úrodná půda v okolí dvou největších vodních toků Ústeckého kraje vytvořily v minulosti dobré podmínky pro rozvoj zemědělství.

Přes svou pověst průmyslového kraje dosahuje podíl zemědělské půdy na celkové výměře 52%, což odpovídá také sedmému místu na hypotetickém žebříčku krajů České republiky. V současnosti je důležitým faktorem dalšího ekonomického rozvoje této oblasti blízkost hlavního města Prahy.

Posttransformační recese v druhé polovině 90. let zasáhla Ústecký kraj mnohem výrazněji než Českou republiku jako celek. Byla hlubší a trvala déle. V posledních 5 - 6 letech se kraji podařilo překonat v hlavních rysech problémy, které přinesla nutná restrukturalizace průmyslu a útlum zemědělské výroby. Od roku 2002, kdy se hospodářský cyklus ČR dostal definitivně do své růstové fáze, však již rostla kontinuálně i ekonomika Ústeckého kraje a její průměrný meziroční růst se dokonce vyrovnal růstu České republiky jako celku (4,5 %). Po-

stupně se začaly naplňovat naděje spojované s příchodem investorů do nově vytvořených podnikatelských zón.

Přes objektivně příznivý vývoj zaujímá kraj i v současnosti v řadě ukazatelů ekonomického rozvoje stále nepříznivou pozici. V roce 2007 se kraj podílel na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice 6,5 %. V přepočtu na jednoho obyvatele dosahuje 80,7% republikového průměru a byl mezi kraji na dvanácté pozici. Má třetí nejnižší pozici z hlediska rozvinutosti podnikatelských aktivit (21 subjektů na 100 obyvatel, ČR 26 subjektů na 100 obyv). Problémem je zejména nízká rozvinutost středního podnikání a tím snížený význam adaptabilní složky ekonomické základny pro celkovou zaměstnanost. Zde má kraj druhou nejhorší pozici za krajem Moravskoslezským. Podíl zaměstnanosti v malém a středním podnikání dosahuje 60% zatímco průměr ČR je 66%. Ústecký kraj má i podprůměrnou míru investic na obyvatele, podprůměrnou intenzitu bytové výstavby. Tyto a další charakteristiky obyvatel se odrážejí v stále problematické situaci na trhu práce, přesto, že míra nezaměstnanosti měla v posledních letech (tak jako v jiných částech ČR) klesající trend.

Dnešek a bezprostřední budoucnost ekonomiky kraje bude proto poznamenána ekonomickou krizí pravděpodobně výrazněji než jiné kraje se strukturovanější ekonomickou základnou schopnou vyšší adaptability, stejně tak jako s vyšším sociálním a vzdělanostním potenciálem obyvatel. Tyto jevy přitom spolu úzce souvisí.

Dnes jsme bohužel již svědky odlivu zahraničních investic ze Žatecka, které spojovalo své rozvojové šance především s nárůstem pracovních příležitostí v zóně Triangle. V celém kraji dochází k propouštění a úsporným opatřením v oblasti pracovních sil. Počet volných míst se snížil během prvního čtvrtletí 2009 o 40%.

Důležité je, že příznivý vývoj v kraji byl již nastartován a ekonomická krize může tento proces pouze zpomalit, nikoliv zcela obrátit. Největším rizikem dalšího vývoje je ovšem skutečnost, že krizový vývoj přináší argumenty pro řešení situace extenzivním rozvojem tradiční orientace na palivoenergetický komplex.

A) PODKLADOVÉ INFORMACE PRO ZPRACOVÁNÍ ROZBORU UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ

A 2. PODKLADY PRO ROZBOR UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ, JEVY 1. – 37.

SPOLUFINACOVÁNO Z PROSTŘEDKŮ EVROPSKÉHO FONDU PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ

www.strukturalni-fondy.cz/iop

A 3. Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území, jevy 1. – 37. (vyhláška 500/2006 Sb. část B - ÚAP kraje)

1. Vývoj počtu obyvatel

Od r. 1991 do r. 2001 byl vývoj počtu obyvatel regresivní. Tento trend se během následujících let zásadně změnil. Podle posledních dostupných údajů k 31.12. 2008 žije v kraji 835 891 obyvatel, což je o 15,4 tis.osob více než k datu sčítání 2001 a o 4 711 obyvatel více než na počátku roku 2008.

Progresivní vývoj obyvatel je důsledkem růstu atraktivity Ústeckého kraje pro bydlení (kladného migračního salda) ale i růstu počtu obyvatel přirozenou měnou. V roce 2008 se do kraje přistěhovalo 12 606 obyvatel a vystěhovalo se 9 117 obyvatel, narodilo se zde 10 031 dětí a 8 809 obyvatel zemřelo. Za rok 2008 zaujímá Ústecký kraj spolu s Libereckým nejvyšší místo v počtu živě narozených na 1 000 obyvatel v rámci ČR. V přepočtu na obyvatele je počet zemřelých o 0,5 procentního bodu vyšší než průměr ČR. V dlouhodobějším pohledu má Ústecký kraj (v přepočtených hodnotách na 1000 obyvatel a standardizaci eliminující vliv věkové skladby) jednu z nejvyšších úmrtností v ČR.

2. Podíl obyvatel ve věku 0-14 let na celkovém počtu obyvatel

Dětská složka je dnes (i přes zvýšenou natalitu posledních let) velmi nízká a podílí se pouze 15,3 % na celkovém počtu obyvatel. Oproti r. 1991 se zastoupení věkové skupiny 0-14 snížilo o 6,3 % bodu, oproti r. 2001 o 1,2 % bodu.

3. Podíl obyvatel ve věku 65 let a více na celkovém počtu obyvatel

Nejstarší složka obyvatel 65 a více let tvoří dnes již 13 % a každoročně její zastoupení mírně vzrůstá. V r. 1991, tvořila 11%. Přesto má Ústecký kraj dlouhodobě v porovnání s ostatními částmi ČR relativně mladou populaci s průměrným věkem 39,4 let. (2007). Vedle jiných faktorů působí na stárí populace i faktor nižší hranice průměrného věku dožití oproti jiným částem ČR.

4. Podíl osob se základním vzděláním

V roce 2001 mělo 23,8 % obyvatel nad 25 let a 27,3% obyvatel nad 15 let pouze základní vzdělání (vč. neukončeného). Je to podíl významně nadprůměrný v rámci ČR (ČR 19,6 %).

5. Podíl osob s vysokoškolským vzděláním

Ústecký kraj vykazuje dlouhodobě nižší úroveň vzdělanosti než je průměr České republiky, která vychází z historického zatížení v ekonomické orientaci kraje a dalších vlivů.

Z pohledu vzdělanostní struktury zaostává Ústecký kraj nejvýrazněji za celorepublikovým průměrem v případě podílů vysokoškoláků. Ti v r. 2001 tvořili pouze 6,3 % z populace nad 25 let a 5,3 % z populace nad 15 let. V současnosti (2006) je dle výběrové šetření předpo-

kládaná existence 6,5 % z obyvatel nad 15 let. (průměr ČR 10,9 %, nejvyšší podíl hl.m. Praha 23,1 %).

6. Sídlní struktura

Území Ústeckého kraje zahrnuje 354 obcí. Hierarchická sídelní struktura (návrh zpracovatele ÚAP) obcí je uspořádána takto:

- Nadregionální centrum: Ústí nad Labem
- Regionální centra: Teplice, Chomutov, Most, Děčín
- Mikroregionální centra: Litoměřice, Lovosice, Louny, Roudnice nad Labem, Žatec, Kadaň, Litvínov, Varnsdorf, Bílina, Rumburk, Podbořany

Subregionální centra: Šluknov, Česká Kamenice, Velké Březno, Libochovice, Štětí, Klášterec nad Ohří, Krupka, Postoloprty, Benešov nad Ploučnicí, Vejprty, Úštěk, Libouchec, Duchcov, Jirkov.

7. Ekonomická aktivita

Míra ekonomické aktivity, vyjadřující podíl pracovní síly na počtu všech osob starších 15 let, vykazovala v Ústeckém kraji jako celku mezi jednotlivými roky SLDB pokles téměř o 6 procentních bodů a má stále dynamičtější klesající tendenci. V roce 2001 byla míra ekonomické aktivity 62,6 %, v prvním čtvrtletí roku 2007 byla podle výběrového šetření pracovních sil míra ekonomické aktivity již 58,3 což je o dva body méně než ve srovnatelném období předchozího roku. Na konci roku 2008 dosáhla míra ekonomické aktivity za obě pohlaví již pouze 56,9 % (srov. ČR 58,8%). Počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním podle VŠPS v Ústeckém kraji v roce 2008 byl 370,2 tis. osob, z toho bylo 220,7 tisíc mužů (59,6 %) a 149,6 tis. žen (40,4 %).

Dominantním odvětvím ekonomického zapojení obyvatel je třetí sektor, kde pracuje 54,6 % z ekonomicky aktivních obyvatel (2008). V porovnání s předchozím rokem 2007 došlo k mírnému poklesu zaměstnanosti ve službách a to o 0,9 %. Naopak se zvýšil podíl pracujících v průmyslu a to o 1 procentní bod. V roce 2008 pracovalo v průmyslu 33,4 % což je o 2,4 % více než jaký je průměr ČR. Ústecký kraj si tak zachovává stále svůj průmyslový charakter.

8. Míra registrované nezaměstnanosti

Míra registrované nezaměstnanosti (dále též MRN) vykazovala v posledních letech postupný pokles. V meziročním srovnání 2008/2007 to byl pokles o 0,7 procentního bodu, a to z 11 % na 10,3 %. Počet neumístěných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce k 31. 12. 2008 dosáhl 45 657 osob (z toho 24 113 žen, tj. 52,8 %)

Situace na konci roku 2008 přesto již signalizovala dopady ekonomické krize, které se plně projeví až v prvním čtvrtletí 2009. V současnosti (k 31.3.2009) je již míra evidované nezaměstnanosti 12,1 %, tedy o 1,8 % více než na konci roku 2008 a počet dosažitelných ucha-

zečů o práci je 52,1 tis. osob. Ústecký kraj si tak uchoval primát kraje s nejhoršími hodnotami v celé České republice. Nejproblematictější situace je na Mostecku (MRN = 14,9 %) a Děčínsku (MRN = 13,2 %). Relativně dobrá situace je zejména na Litoměřicku (9,6 %) Ústecku (10,4%).

Růst míry registrované nezaměstnanosti souvisí s propouštěním pracovníků a s přechodem řady firem na úsporný režim, který omezuje přijímání nových zaměstnanců. Došlo tak i k úbytku nabídky volných pracovních míst. K tomu došlo již v meziročním srovnání 2008/2007. V současnosti je nabídka volných míst o 58 % nižší (2717 míst) než v roce 2007 (6 462 míst) a o 40 % nižší než v roce 2008 (4 475 míst). Na jedno volné pracovní místo připadalo k 31.12.2008 celkem 10,2 uchazečů. K datu 31. 3. 2009 připadá na jedno volné místo již enormních **19,2 uchazeče o práci.**

9. - 10. Vyjíždějící do zaměstnání a škol, dojíždějící do zaměstnání a škol

Vyjížd'ka

Z obce vyjíždí za prací 136, 4 tis. obyvatel (cca 32 % z ekonomicky aktivních) a do škol 44,7 tis. žáků a studentů. Relativně velká část vyjíždějících (23 % pracovníků a 21 % žáků a studentů) směřuje do jiných krajů, okrajově i do zahraničí.

Dojížd'ka

Do jednotlivých obcí a částí kraje dojíždí celkem 121 tis. pracovníků a 40 tis. žáků a studentů. Část z nich dojíždí z obcí mimo kraj (6,7 tis. za prací a 5,1 tis. do škol).

Saldo pohybu za prací i do škol je proto v rámci kraje záporné. To znamená že více osob za prací a do škol vyjíždí než dojíždí. U pracovního pohybu je záporná bilance -15,4 tis osob, u pohybu do škol je to -4,6 tis. osob.

Záporné saldo dojížd'ky je typické i na nižší územní úrovni než je úroveň kraje. U pracovního pohybu výjimku tvoří správní obvod ORP Ústí na Labem, Bíliny a Litvínova, kde pracovní dojížd'ka je vyšší než vyjížd'ka. Naopak nejvyšší záporné saldo bylo v roce 2001 zaznamenáno i správního obvodu ORP Teplice, odkud směřovali především pracující v odvětví průmyslu na Mostecko, Bílinsko a Ústecko. Obdobná situace byla v oblasti Chomutovska, kde rozhodující část záporného salda připadla rovněž na odvětví průmyslu a cílem dojížd'ky z tohoto obvodu bylo vedle Mostecká hlavně ne příliš vzdálené Kadaňsko. Mezi obvody s vysokým záporným saldem dojížd'ky patřilo ještě Děčínsko, zde však bylo tvořeno téměř ze dvou třetin převahou vyjíždějících za prací v terciární sféře, a to především do blízkého krajského centra.

11. Výstavba domů a bytů

Ústecký kraj má v porovnání s průměrem za ČR dlouhodobě nízkou intenzitu bytové výstavby měřenou počtem zahájených, rozestavěných i dokončených bytů na obyvatele. To platí i o roku 2008. K 31.12. 2008 byla zahájena výstavba 1 829 nových bytů, což je o 4,4 % méně než ve stejném období minulého roku. Nejvíce zahájených bytů bylo v okrese Ústí nad

Labem, naopak nejméně v okrese Most. Bylo dokončeno 993 bytů, z čehož téměř 78 % bylo v rodinných domech. K 31. 12. 2008 bylo v Ústeckém kraji rozestavěno 8 910 bytů. V mezikrajském porovnání byl Ústecký kraj na posledním místě v počtu rozestavěných bytů na tisíc obyvatel.

12. Podíl neobydlených bytů na celkovém fondu

Počet neobydlených domů v kraji se mezi posledními dvěma sčítáními (1991 – 2001) zvýšil o 7,6 % na současných 19 326. Neobydlené byty jsou evidovány v relativně velkém rozsahu 36,6 tis. bytů. Z celkového počtu 36 563 neobydlených bytů v kraji slouží 28,1% **k rekreaci** a 17,5 % bytů je **obydleno přechodně**. Nejvíce bytů sloužících k rekreaci (podíl přesahuje 40 % všech neobydlených bytů ve správním obvodu ORP) se nachází ve správních obvodech, které leží převážně v oblasti Poohří (Podbořany, Louny), Polabí a Českého středohoří (Roudnice nad Labem, Litoměřice, Lovosice) a rovněž na Děčínsku a Rumbursku (oblast Labské pískovce, národní park České Švýcarsko, chráněná krajinná oblast Lužické hory). Byty **obydlené přechodně** mají největší zastoupení ve správním obvodu Ústí nad Labem (30,5 %).

13. Struktura bytového fondu

Domy s byty se podle aktualizované evidence k roku 2005 vyskytují v rozsahu 125,7 tis. budov, což je o 1,2 tis budov více než v roce 2001. Průměrné stáří domů bylo 59 let. Přesto, že domovní fond je z 80 % tvořen rodinnými domy, je převaha (70%) trvale obydlených bytů situována v bytových domech. Převažují byty I. kategorie, nekvalitní byty tvoří pouze marginální část (2,8 %). Velká část bytů v bytových domech měla v roce 2001 ještě charakter nájemních bytů.

14. Ceny za bydlení

Situaci na trhu s byty v Ústeckém kraji charakterizují dlouhodobě podprůměrné ceny za bydlení v porovnání s ČR. Situace se ale významně změnila v roce 2007. V tomto roce již průměrná pořizovací cena za m² užitné plochy u rodinných domů (20 907 Kč) překročila průměr ČR (20 553 Kč). Nestalo se tak ale u výstavby bytů u bytových domů, kdy v Ústeckém kraji byla průměrná cena m² užitné plochy pouze 15 564 Kč, zatímco průměr za ČR je 24 675 Kč. U cen nově dokončených bytů se v Ústeckém kraji projevují enormně velké (až 40 %) regionální rozdíly v cenách bytů.

15. Rekreační oblasti s celoročním a sezónním využitím

Významné rekreační oblasti s celoročním a sezónním využitím (výběr zpracovatele ÚAP):

- areál Klínovec - Loučná (zimní lyžařský rekreační areál),
- prostor Bouřňák - Moldava -Mikulov (zimní lyžařský rekreační areál),
- prostor Hřenska (turistický rekreační areál),
- prostor obcí Klíny a Český Jiřetín (zimní i letní rekreační areál),

- Kamencové jezero a Podkrušnohorský ZOO park (areál příměstské rekreace),
- Nechanická nádrž a navazující prostory (letní rekreační areál),
- sportovní areál na Velebudické výsypce (areál příměstské rekreace a sportu),
- prostor obcí Nová Ves v Horách -Hora Sv. Kateřiny v Krušných horách (zimní i letní rekreační areál),
- vrch Raná (areál bezmotorového a padákového létání),
- Louny (výstaviště),
- prostor Barbora -Teplíce (krajinný příměstský rekreační areál)
- Komáří hůrka (rekreační terminál pro nástup do Krušných hor),
- Telnice (rekreační zimní areál),
- jezero Píšťany (letní rekreační areál u vodní plochy),
- Litoměřice (výstaviště),
- skanzen Zubrnice (muzeum lidové architektury v přírodě),
- Račice -Dobříň (veslařský kanál a areál vodní rekreace),
- Jiřetín pod Jedlovou (krajinářský zimní sportovní areál).

16. Počet staveb pro rodinnou rekreaci

Rozsah staveb pro rodinnou rekreaci lze pouze odhadovat z počtu neobydlených bytů (2001) využívaných k rekreaci. Ty jsou evidovány v rozsahu 10,3 tis. Počet staveb bude pravděpodobně vyšší.

17. Kapacita a kategorie ubytovacích zařízení (2007)

počet ubytovacích zařízení celkem / počet lůžek	394 / 18 891
---	--------------

V tom:

hotely a podobná zařízení / počet lůžek	244 / 9 409
hotely ****/ počet lůžek	11 / 716
ostatní hotely a penziony / počet lůžek	233 / 8 693
ostatní hromadná ubytovací zařízení / počet lůžek	150 / 9 482

18. Lázeňská místa a areály

- Lázně Teplice,
- Lázně Dubí,
- Mšené-Lázně,
- Klášterec nad Ohří-Lázně,
- Lázně Bílina (nutná obnova lázeňských zařízení)

19. Podíl obyvatel zásobovaných pitnou vodou z veřejného vodovodu (2007)

- podíl obyvatel zásobovaných pitnou vodou z veř. vodovodu 95,6 %
- celkový počet obyvatel zásobovaných pitnou vodou z veřejného vodovodu 789 386

20. Podíl obyvatel zásobovaných plynem (2007)

- podíl obyvatel zásobovaných plynem 60,6 %
- celkový počet obyvatel zásobovaných plynem 506 737

(odborný odhad zpracovatele RURÚ)

Poznámka: Počet instalovaných plynoměrů v domácnostech 194 899 v roce 2007.

21. Podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci s koncovou ČOV (2007)

- podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci s ČOV 82,5 %
- celkový počet obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci s ČOV 646 287

Poznámka: v porovnání s jinými kraji s nižší měrou urbanizace i s ČR jako celkem žije v Ústeckém kraji více obyvatel v bytech se standardním technickým vybavením.

22. Podíl zemědělské půdy z celkové výměry katastru (2007)

- podíl zemědělské půdy z celkové výměry katastru 52,0 %
- celková rozloha zemědělské půdy 276 779 ha

23. Podíl orné půdy ze zemědělské půdy (2007)

- podíl orné půdy ze zemědělské půdy 66,5 %
- celková rozloha orné půdy 183 898 ha

24. Podíl trvalých travních porostů z celkové výměry zemědělské půdy (2007)

- podíl trvalých travních porostů z celkové výměry zem. půdy 25,7 %
- celková rozloha travních porostů 71 186 ha

25. Podíl speciálních zemědělských kultur z celkové výměry zemědělské půdy (zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice) - 2007

- podíl speciálních zemědělských kultur z celkové výměry zemědělské půdy 7,8 %
- celková rozloha speciálních zemědělských kultur 21 695 ha
- z toho zahrady 8 830 ha, ovocné sady 6 116 ha, chmelnice 6 359 ha, vinice 390 ha

26. Podíly tříd ochrany, zastoupené v jednotlivých katastrálních územích

Podíly tříd ochrany zastoupené v jednotlivých katastrálních územích - údaj není k v termínu zpracování ÚAP k dispozici.

27. Podíl zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry katastru (2005)

- podíl zastavěných a ostatních ploch na katastrální výměře 16,3 %
- z toho zastavěné plochy 1,7 %
- celková rozloha zastavěných ploch 9 146 ha

28. Podíl vodních ploch na celkové výměře katastru (2005)

- podíl vodních ploch na celkové výměře katastru 1,9 %
- celková rozloha vodních ploch 9 954 ha

29. Podíl lesů na celkové výměře katastru (2007)

- podíl lesů (PUPFL) na celkové výměře katastru 29,9 %
- celková rozloha lesů (PUPFL) 159 719 ha

30. Koeficient ekologické stability – KES (2005)

Výpočet KES pro území kraje:

- sady + zahrady + trvalé travní porosty + vinice + vodní plochy + lesní půda / orná půda + chmelnice + zastavěná území 254 491 ha / 201 109 ha = 1,26 KES (dle struktury druhů pozemků v Ústeckém kraji, k 31. 12. 2005)
- hodnoty do 0,39 (indikují nadprůměrně využívanou krajinu se zřetelným porušením přírodních struktur)
- hodnoty 0,4-0,89 (indikují intenzivně využívanou krajinu. Auto regulační působení ekosystémů musí být doplňováno technickými zásahy)
- hodnoty 0,9-2,89 (indikují běžně kultivované území, v němž jsou technické objekty v relativním souladu s dochovanými přírodními strukturami)
- hodnoty nad 2,9 (struktura kultur vytváří předpoklady plného využití ekologických autoregulačních prvků) .

31. Stupeň přirozenosti lesních porostů

Údaje týkající se stupně přirozenosti lesních porostů nebyly k datu zpracování ÚAP k dispozici pro celé území kraje.

Poznámka: Dle § 2 vyhlášky č. 60/2008 Sb. je součástí obsahu plánů péče o národní park, národní přírodní rezervaci a přírodní rezervaci hodnocení přirozenosti lesních porostů. Stupně přirozenosti lesních porostů dle přílohy 2. Vyhlášky č. 60/2008 Sb.: les původní, les přírodní, les přírodě blízký, les kulturní, les nepůvodní.

32. Hranice přírodních lesních oblastí

Na území kraje zasahují tyto přírodní lesní oblasti (PLO):

PLO 1c - Krušné hory

Velké výškové převýšení na krátkou vzdálenost. V oblasti se vyskytují ochranná pásma zdrojů minerálních a léčivých vod. Zastoupení 2.-8. vegetačního stupně. Nadprůměrná lesnatost 66%.

Silné antropické vlivy již od středověku, spojené s devastací lesů a změnami druhové skladby. Rozsáhlé plochy jsou poddolované. Vysoká imisní zátěž, která způsobila intenzivnější poškození porostů (hlavně smrku ztepilého) a následně vysoký podíl porostů náhradních a přípravných dřevin. Silné poškození porostů loupáním a ohryzem jelení zvěří, v menší míře i muflonů.

PLO 2b - Podkrušnohorské pánve - Mostecká a Žatecká pánev

Nejsušší PLO v ČR. Rozlehlé roviny, příznivé teploty a bohaté půdy černozemního charakteru na travnatých stepích vedly již od stěhování národů k intenzivnímu využívání prostoru zemědělci. Zastoupen převážně 1. a 2. LVS s přesahem do 3. LVS na úpatí svahů. Vysoké zastoupení náhradních a přípravných dřevin na rekultivovaných výsypkách souvisí i se značně redukováným věkovou skladbou - převaha porostů do 40 let.

PLO 4 - Doupovské hory

Bohatost podloží (bazický čedič) a s tím související silné zabuřeňování ztěžující přirozenou i umělou obnovu lesa, zvýšený výskyt hnilob smrku ztepilého a nutnost jeho náhrady stabilnějšími listnáči. V oblasti se vyskytují ochranná pásma zdrojů minerálních a léčivých vod, která kladou na lesní hospodářství specifické nároky.

Vysoké zastoupení listnáčů, převážně buku, jasanu, javoru klenu, v nižších polohách i dubu. V okrajích oblasti jsou patrné módní vlny v zalesňování některými dřevinami (např. borovicí černou, akátem, topoly).

V oblasti je nezanedbatelná plocha pozemků, zvláště pak ve VVP Hradiště, s náletovými dřevinami. Jedná se převážně o keřovité porosty hlohu, trnky a šípku, jež se prolínají s lesními pozemky a způsobují jejich nepřístupnost.

Narušení lesního hospodářství v důsledku činnosti ve VVP Hradiště (poškození porostů ostrou střílbou, vojenskou technikou, tábořením, budováním okopů, požáry). Převážná část oblasti má značné imisní zatížení a všechny důsledky z něho plynoucí - pásma B, C, D. Pásmo B je vylišeno na LS Klášterec n./O., LČR s.p. (98 ha), kde již došlo k rozpadu smrkových porostů.

PLO 5 - České středohoří

Lesnatost (26,5 %) je pod celostátním průměrem. Historicky dlouhé osídlení nížinných částí oblasti vedlo k vytlačení lesa na svažité terény a mělké, kamenité půdy. Křídové slínovce jsou náchylné na sesuvy. Stanovištní poměry: nejvýznamněji je zastoupena živná řada (65,8 %), charakteristický je vysoký podíl (16,4 %) humusem obohacené řady. Nadprůměrné je zastoupení stanovištních kategorií X, Y, J, které jsou ze zákona ochranným lesem. Zastoupení 7., 8. a 9. věkového stupně je abnormální.

V minulosti se významně provozovalo výmladkové hospodářství, nyní jsou časté nepravé kmenoviny. V 19. století se začalo v oblasti uplatňovat smrkové hospodářství, často ve velmi nevhodných podmínkách. Ve 20. letech 20. století byly tyto porosty postiženy mniškou.

PLO 9 - Rakovnicko-kladenská pahorkatina

Lesní oblast leží ve srážkovém stínu - vlivem nízkých srážek a poměrně vysokých průměrných teplot jsou zde klimatické podmínky, které vyžadují zvýšené nároky na lesní hospodářství, především na zalesňování a volbu dřevinné skladby. Pro lesní oblast je charakteristický vysoký podíl kambizemí různých subtypů, často úzce vázaných na specifické půdotvorné substráty, a malý podíl vodou ovlivněných půd. Z toho vyplývá, že lesní porosty jsou zde poměrně stabilní a odolné vůči větrným kalamitám.

PLO 17 - Polabí

Převaha teplého a relativně suchého klimatu předurčuje k pěstování dubu a borovice. Pro oblast je charakteristická těžba šterkopísku, místy se vznikem vodou zatopených pískoven. Prakticky každý izolovaný les v této řídce zalesněné, zemědělsky velmi intenzivně obhospodařované, ale i průmyslově zatížené oblasti plní většinu mimoprodukčních funkcí. Obecně je tato oblast jednou z nejceněnějších základů genofundu nížinné (chlumní) borovice a dubu v republice.

Často je pozorováno chřadnutí dubů s tracheomykózními příznaky a tvarové deformace mladých borových porostů. Ohrožení porostů imisemi a jinými antropogenními vlivy.

PLO 18 - Severočeská pískovcová plošina a Český ráj

Téměř celá oblast leží v CHOPAV Severočeská křída. Geomorfologicky (a krajinářsky) jsou v oblasti významná skalní města. V oblasti jsou časté dobývací prostory na těžbu kamene a písku. Mimořádně chudé podloží - kvádrové kaolinické pískovce - dává vzniknout písčitému podzolům či písčitému kambizemím.

Nadprůměrná lesnatost (39,0 %), zejména s ohledem na relativně nízkou nadmořskou výšku. Borovice je hlavní dřevinou současné druhové skladby (55 %) a je významně zastoupena i v rekonstruované přirozené druhové skladbě (38 %).

PLO 19 - Lužická pískovcová vrchovina

Celá oblast náleží do CHOPAV Severočeská křída. Lesnatost je více než dvojnásobná ve srovnání s celostátním průměrem -74 %. Lesní typy, které jsou řazeny podle vyhlášky č. 83/1996 Sb. do lesů na mimořádně nepříznivých stanovištích, zde zaujímají největší podíl ze všech lesních oblastí ČR (8,7 %).

Nejrozšířenější je (5.) jedlobukový lesní vegetační stupeň (55,6 %), nejvýznamněji je zastoupena kyselá řada (66,6 %). Pro oblast je typický vysoký podíl intrazonálních společenstev (borů) a inverzních poloh v chladných vlhkých údolích. V současné druhové skladbě se nejvýznamněji uplatňuje smrk (52 %) a trojnásobně překračuje přirozený podíl. Z hlediska ochrany přírody je negativem úspěšná introdukce vejmutovky - v současných porostech lesní oblasti zaujímá 1,5 %. Oblast je poškozována imisemi, 12 % plochy leží v pásmech ohrožení imisemi A a B.

PLO 20a - Lužická pahorkatina

V okolí lázní Libverda a Vratislavic jsou vyhlášena ochranná pásma léčivých a minerálních vod. Stanovištní poměry jsou charakterizovány vysokým zastoupením kyselé řady (42,3 %) a středně bohaté stanovištní kategorie „S“ (28,6 %). Charakteristický je značný podíl (23,8 %) vodou ovlivněných stanovišť a nepatrné zastoupení extrémních a exponovaných stanovišť.

Relativně nízká nadmořská výška a historicky dlouhé osídlení oblasti vedly k odlesnění již ve středověku. Snadný přístup všech lesních částí vedl k intenzivnímu hospodaření a úplné změně druhové skladby. V současné druhové skladbě se uplatňuje nejvýznamněji smrk (60 %).

33. Hranice bioregionů a biochor

Bioregiony

Podle posledního biogeografického členění (Culek et al., 1996) patří území Ústeckého kraje k biogeografické provincii středoevropských listnatých lesů, podprovincii hercynské. V uvedené studii je v ČR vymezeno 90 bioregionů; z nich jich zasahuje do Ústeckého kraje 12, některé jen nevelkým výběžkem.

1.1. Mostecký bioregion leží mezi úpatím Doupovských hor, Džbánů, Českého středohoří a Krušných hor. Do značné míry se kryje s geomorfologickým celkem Mostecká pánev; svým vymezením se blíží vymezení fyto geografického okresu Střední Poohří, rozšířenému na severu o přiléhající část Podkrušnohorské pánve. Jedná se o pánevní sníženinu vyplněnou jílovitými a písčitými sedimenty, místy s mocnými sloji hnědého uhlí. Bioregion se vyznačuje velmi malým zastoupením (většinou kulturních) lesů, především v jeho severní části jsou rozsáhlá antropicky zcela změněná území (jámy povrchových dolů, výsypky, odkaliště, oprámy atd.). Z ochrannářského hlediska jsou významné především zbytky halofilních biotopů.

1.2. Řipský bioregion. Ústecká část tohoto bioregionu hraničí s bioregionem Úštěckým, Milešovským a Džbánským, úzkým pruhem u Loun proniká až k bioregionu Mosteckému. Překrývá se s velkou částí fyto geografického podokresu Libochovická tabule a s východní

částí Žateckého Poohří. Jedná se o starosídelní oblast z větší části již dávno odlesněnou, se zbytky přirozených teplomilných doubrav a dubohabřin; nyní jsou však častější kulturní lesy, především akátiny a bory. Většina území bioregionu je intenzivně zemědělsky obhospodářovaná.

1.3. Úštěcký bioregion hraničí s bioregiony Verneřickým, Řipským a Kokořínským. Kryje se přibližně s fytogeografickým podokresem Úštěcká kotlina rozšířeným o přilehlé části fytochorionů Podřipská tabule a Polomené hory. Geologickým podkladem s. a v. části bioregionu jsou opuky a (vápnité) pískovce, na které jsou vázány teplomilné doubravy (včetně šipákových), vápnité bory a druhově bohatá společenstva suchých trávníků. V jižní části jsou významně zastoupeny štěrkopískové terasy a náplavy Labe (např. Račický meandr) a váté písky u Oleška; ty jsou v současné době většinou zalesněny akátem a kulturními bory, jen na malých plochách jsou psamofilní trávníky (sv. Corynephorion).

1.13. Doupovský bioregion hraničí v Ústeckém kraji prakticky jen s Mosteckým bioregionem. Jeho vymezení se do značné míry kryje s fytogeografickými okresy Doupovské hory (převážně v Karlovarském kraji, z větší části vojenský prostor) a Doupovská pahorkatina (v okrese CV). Většina území je budována bazaltoidními třetihorními vyvřelinami a jejich pyroklastiky. Ústecká část bioregionu je teplejší než vlastní Doupovské hory, jsou pro ni typické dubohabřiny, v exponovaných místech xerofilní trávníky sv. Festucion valesiacae.

1.14. Milešovský bioregion hraničí s bioregiony Mosteckým, Řipským, Úštěckým, Verneřickým a Krušnohorským. Jedná se v podstatě o část Českého středohoří na levém břehu Labe včetně kaňonu Labe. Přibližně se kryje s fytochoriony Lounské středohoří, Milešovské středohoří a Labské středohoří (bez sv. části) včetně přiléhajícího úseku Podkrušnohorské pánve. Typické jsou pro něj vulkanické bazaltoidní nebo trachytoidní kupy, kužele nebo suky. Přirozenými lesními společenstvy jsou doubravy, dubohabřiny a v nejvyšších polohách bučiny, v nejsušších místech xerofilní trávníky stepního charakteru. Z větší části patří do CHKO České středohoří.

1.15. Verneřický bioregion sousedí v Ústeckém kraji s bioregiony Milešovským, Úštěckým, Kokořínským, Lužickohorským a Děčínským. Je vymezen podobně jako fytochorion Verneřické středohoří, do bioregionu však byla zařazena i některá větší či menší území z fytochorionů sousedních. Ráz krajiny je určován rozsáhlými lávovými příkrovy bazaltoidních hornin, místy vystupují vápnité křídové sedimenty. Převažujícími přirozenými rostlinnými společenstvy jsou dubohabřiny a květnaté bučiny, místy i podmáčené louky. Významná část bioregionu leží v CHKO České středohoří.

1.32. Děčínský bioregion sousedí s bioregiony Krušnohorským, Verneřickým, Lužickohorským a Šluknovským. Je v podstatě totožný s geomorfologickým celkem Děčínská vrchovina a s fytogeografickým okresem Labské pískovce, jen poněkud přesahuje do fytochorionů Libouchecká plošina a Českokamenická kotlina. Je budována souvrstvím křídových převážně kvádrových pískovců, skály místy tvoří turisticky atraktivní skalní města. Pískovce původně pokrývaly druhově chudé acidofilní doubravy, nyní jsou často nahrazeny kulturními bory. Většina území bioregionu patří do CHKO Labské pískovce a NP České Švýcarsko.

1.33. Kokořínský bioregion zasahuje do Ústeckého kraje jen nepatrným severozápadním výběžkem mezi obcemi Sukorady a Úštěk, který vzhledem k malé rozloze a heterogenitě nelze jednoznačně charakterizovat.

1.56. Žitavský bioregion zasahuje do Ústeckého kraje jen velmi malou částí na v. okraji Šluknovského výběžku (okolí Rumburka a Varnsdorfu). Větší část bioregionu leží v Německu. Kryje se s vymezením fytogeografického podokresu Žitavská kotlina.

1.57. Šluknovský bioregion hraničí s bioregiony Děčínským, Žitavským a Lužickohorským, z větší části leží v Německu. Vymezením se téměř shoduje s fytogeografickým okresem Šluknovská pahorkatina. Přirozenými společenstvy převážně byly acidofilní bučiny, případně doubravy.

1.59. Krušnohorský bioregion hraničí v Ústeckém kraji s bioregiony Mosteckým, Milešovským, Verneřickým a Děčínským a pokračuje na saské straně Krušných hor. Zabírá geomorfologický celek Krušné hory (bez z. části) a fytochoriony Krušné hory a Krušnohorské podhůří (bez větší části Libouchecké plošiny). V území převažují acidofilní a květnaté bučiny, místy suťové lesy, horské louky (často degradované), pastviny na úhorech po opuštěných polích a velmi pěkná rašeliniště. Smrčiny, pěstované na stanovištích klimaxových bučin, byly rozvráceny imisní zátěží; na jejich místě je nezřídka velkoplošně pěstován smrk stříbrný. Rozsáhlé holiny zarostlé náletem listnáčů podporují populace tetřívků.

1.66. Lužickohorský bioregion sousedí v Ústeckém kraji s biokoridory Verneřickým, Děčínským a Šluknovským. Je prakticky shodný s geomorfologickým celkem Lužické hory, většinou leží mimo Ústecký kraj. Z fytogeografického okresu Lužické hory do něj nepatří jeho jz. část. Velmi lesnatý bioregion. Potenciálními přirozenými společenstvy jsou květnaté i acidofilní doubravy; na jejich místě byly často pěstovány smrčiny, lokálně velmi poškozené imisemi.

Biochory

Na území kraje je vymezeno několik desítek typů biochor.

34. Hranice klimatických regionů

Na území kraje bylo vymezeno 12 klimatických regionů: mírně teplé oblasti - MW 2, MW 3, MW 4, MW 5, MW 7, MW 9 MW 10, MW 11, teplá oblast - W 2, chladné oblasti - C 4, C 6 a C 7.

Plošně převažuje teplá oblast W 2 (severočeské pánve a nížiny Polabí a Poohří, část Děčínska), chladné regiony se týkají převážně Krušných hor (nejchladnější C 4 jen blízkého okolí Klínovce), nejvyšší polohy v Doupovských horách a jednotlivé nejvyšší vrcholy Českého středohoří jsou řazeny do nejteplejší z chladných oblastí - C 7.

Klimatické charakteristiky												
Parametr	C4	C6	C7	MW2	MW3	MW4	MW5	MW7	MW9	MW10	MW11	W2
Počet letních dnů	0-20	10-30	10-30	20-30	20-30	20-30	30-40	30-40	40-50	40-50	40-50	50-60
Počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více	80-120	120-140	120-140	140-160	120-140	140-160	140-160	140-160	140-160	140-160	140-160	160-170
Počet dnů s mrazem	160-180	140-160	140-160	110-130	130-160	110-130	130-140	110-130	110-130	110-130	110-130	100-110
Počet ledových dnů	60-70	60-70	50-60	40-50	40-50	40-50	40-50	40-50	30-40	30-40	30-40	30-40
Průměrná lednová teplota [°C]	-6- -7	-4- -5	-3 - -4	-3 - -4	-3 - -4	-2 - -3	-4 - -5	-2 - -3	-3 - -4	-2 - -3	-2 - -3	-2 - -3
Průměrná červencová teplota [°C]	12-14	14-15	15-16	16-17	16-17	16-17	16-17	16-17	17-18	17-18	17-18	18-19
Průměrná dubnová teplota [°C]	2-4	2-4	4-6	6-7	6-7	6-7	6-7	6-7	6-7	7-8	7-8	8-9
Průměrná říjnová teplota [°C]	4-5	5 - 6	6-7	6-7	6-7	6-7	6-7	7-8	7-8	7-8	7-8	7-9
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	120-140	140-160	120-130	120-130	110-120	110-120	100-120	100-120	100-120	100-120	90-100	90-100
Suma srážek ve vegetačním období [mm]	600-700	600-700	500-600	450-500	350-450	350-450	350-450	400-450	400-450	400-450	350-400	350-400
Suma srážek ve zimním období [mm]	400-500	400-500	350-400	250-300	250-300	250-300	250-300	250-300	250-300	200-250	200-250	200-300
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	140-160	120-140	100-120	80-100	60-100	60-80	60-100	60-80	60-80	50-60	50-60	40-50
Počet zatažených dnů	130-150	150-160	150-160	150-160	120-150	150-160	120-150	120-150	120-150	120-150	120-150	120-140
Počet jasných dnů	30-40	40-50	40-50	40-50	40-50	40-50	50-60	40-50	40-50	40-50	40-50	40-50

35. Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší (2007)

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší (OZKO, dle zákona č. 86/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů) podle dat za rok 2007 (Věstník MŽP č. 02/2009) byly vyhlášeny na 4,1 % plochy území Ústeckého kraje z důvodu překročení imisního limitu pro PM_{10} . Na 5,3 % území došlo k překročení imisního limitu pro B(a)P. OZKO jsou územími, v nichž došlo ve sledovaném období k překročení přípustných úrovní znečištění ovzduší pro ochranu zdraví lidí (hodnoty imisního limitu pro jednu nebo více znečišťujících látek).

Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší (v % území)

<i>Stavební úřad</i>	<i>SO₂ (dIL)</i>	<i>PM₁₀ (dIL)</i>	<i>NO₂ (r IL)</i>	<i>Souhrn překročení IL</i>
Městský úřad Děčín	-	8,0	0,4	8,0
Magistrát města Chomutova	-	1,3	-	1,3
Městský úřad Libochovice	-	5,4	-	5,4
Městský úřad Litoměřice	-	5,3	-	5,3
Městský úřad Lovosice	-	6,9	-	6,9
Městský úřad Roudnice n.L.	-	7,0	-	7,0
Městský úřad Štětí	-	4,8	-	4,8
Městský úřad Louny	-	5,1	-	5,1
Městský úřad Postoloprty	-	5,0	-	5,0
Městský úřad Žatec	-	5,2	-	5,2
Městský úřad Litvínov	1,7	4,0	-	5,7
Magistrát města Mostu	-	18,8	-	18,8
Městský úřad Bílina	-	8,0	-	8,0
Městský úřad Duchcov	-	1,4	-	1,4
Magistrát města Teplice	-	6,8	-	6,8
Magistrát města Ústí n.L.	-	13,7	0,7	13,7
Městský úřad Trmice	-	6,3	-	6,3
Městský úřad Chabařovice	-	7,2	-	7,2
Obecní úřad Chlumeck	-	6,4	-	6,4
Obecní úřad Povrly	-	1,4	-	1,4
Obecní úřad Velké Březno	-	3,6	-	3,6

Překročení hodnoty cílového imisního limitu pro benzo(a)pyren (v % území)

<i>Stavební úřad</i>	<i>B(a)P</i>
Městský úřad Benešov n.P.	1,6
Městský úřad Česká Kamenice	0,6
Magistrát města Děčín	10,1
Městský úřad Rumburk	5,4
Městský úřad Šluknov	2,8
Městský úřad Varnsdorf	9,5
Městský úřad Jílové	2,7
Magistrát města Chomutova	5,1
Městský úřad Jirkov	6,1
Městský úřad Kadaň	7,5
Městský úřad Klášterec n.O.	5,1

<i>Stavební úřad</i>	<i>B(a)P</i>
Městský úřad Vejprty	0,7
Městský úřad Libochovice	3,6
Městský úřad Litoměřice	6,7
Městský úřad Lovosice	4,6
Městský úřad Roudnice n.L.	4,1
Městský úřad Štětí	4,8
Městský úřad Louny	3,4
Městský úřad Podbořany	0,6
Městský úřad Postoloprty	1,0
Městský úřad Žatec	4,8
Městský úřad Litvínov	7,6
Magistrát města Mostu	12,1
Městský úřad Bílina	9,3
Městský úřad Dubí	25,9
Městský úřad Duchcov	7,1
Městský úřad Krupka	15,7
Městský úřad Osek	6,3
Magistrát města Teplice	23,6
Obecní úřad Proboštov	64,4
Magistrát ústí n.L.	5,4
Městský úřad Trmice	0,5
Městský úřad Chabařovice	5,3
Obecní úřad Chlumec	4,9

36. Imisní znečištění životního prostředí a jeho vývoj

V roce 2007 byl na 8 z 23 měřicích stanic na území kraje překročen denní imisní limit pro suspendované částice PM₁₀, na stanici Litvínov byl překročen denní imisní limit pro oxid siřičitý a na stanici Ústí nad Labem-Všebořická byl překročen roční limit pro oxid dusičitý. Čtyřicetihodinový průměr koncentrace suspendovaných látek PM₁₀ 50 µg.m⁻³ byl překročen na 6 stanicích. Průměrný roční imisní limit pro oxidy dusíku (NO_x), který je 40 µg.m⁻³, byl překročen pouze na stanici Ústí n. L.-Všebořice. Maximální denní 8hodinový klouzavý průměr pro ozon (O₃) 120 µg.m⁻³ byl překročen na 8 stanicích. Cílový roční průměr koncentrace benzo(a)pyrenu 0,001 µg.m⁻³ byl překročen na 3 stanicích.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší v roce 2007 zaujímaly 4,1 % území kraje. V porovnání s předchozími lety, kdy v roce 2005, resp. 2006 zaujímaly oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší 62,5 %, resp. 42 % území kraje, tak došlo ke zlepšení.

37. Doplňující informace

Další doplňující informace nebyly mezi podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území zařazeny.